

Ungdomsplan

Visjon:
God ungdomstid i Bergen!

BERGEN
KOMMUNE

Byrådets forord

Katrine Berg Nødtvedt, byråd for kultur, sosial og inkludering. Foto: Nina Blågestad

Byrådet er stolt av å legge frem kommunens første helhetlige **ungdomsplan**. Planen har blitt til i tett samarbeid med ungdom og vi har bevisst valgt å bruke sitater og ungdommenes egne formuleringer.

Ungdomstiden er full av spenninger. Kroppen er i forandring, forelskelser, skuffelser, tilhørighet, forventninger, ensomhet, sosiale medier og mestring er noe av det som ungdom må forholde seg til i overgangen til voksenlivet. Bergen skal være en god by for alle og ungdom skal oppleve at vi tar deres behov, ønsker og utfordringer på alvor.

Ungdomsplanen har ingen øvre eller nedre aldersgrense. Aldersgruppen som planen likevel setter søkelyset på er ungdom mellom 13 og 24 år, det vil si ungdom som går i ungdomsskolen eller i videregående skole, inkludert de som bruker noe mer tid på å komme gjennom.

Planen bygger på kunnskap fra praksis og forskning og ikke minst kunnskap fra ungdom selv. I menneskerettighetsbyen Bergen skal barnekonvensjonen være styrende for utformingen av politikk. Barnekonvensjonen sier at barn og ungdom har rett til å medvirke og rett til å ha en trygg og god oppvekst, uansett hvem de er og hvor de bor. Ungdom fra alle Bergens bydeler har fått anledning til å gi innspill og medvirke i utformingen av planen. De har deltatt i alle faser, fra oppstart til utarbeidelse av mål og tiltak. Fem byrådsavdelinger har deltatt i det praktiske planarbeidet, og samlet kunnskap fra relevante praksis- og forskningsfelt. Dette har bidratt til et helhetlig, sammensatt og omfattende kunnskapsgrunnlag.

Den offentlige debatten handler ofte om hva som er utfordrende for ungdom fremfor det som er bra. Byrådet er enig i de mange gode innspillene som har vektlagt kommunens rolle som tilrettelegger for en god ungdomstid, heller enn å sette søkelyset på utfordringer for enkeltungdom eller grupper av ungdom som skal «fikses». Til det har kommunen mange andre virksomme sektorplaner som peker på nødvendig utvikling.

Byrådets ambisjon er å legge til rette for at ungdomstiden skal være så god som den kan, både for dagens og fremtidens ungdom i Bergen, og bidra til en styrket og mer samlet innsats for all ungdom i Bergen.

Bergen kommune har mange instanser som har ansvar for å utvikle tilbud og gi tjenester til ungdom og deres familier. I tillegg har vi mange frivillige og private lag og organisasjoner som ønsker å bidra til at ungdom har en god ungdomstid. Med et slikt mangfold av aktører er det et stort behov for gode samarbeidsstrukturer som legger til rette for bred deltakelse.

Byrådet må prioritere – og da er det viktig å kunne lene seg på et helhetlig kunnskapsgrunnlag som bygger på forståelsen av at “alt henger sammen med alt” og at det er viktig å prioritere trivsels- og helsefremmende arbeid og samlet forebyggende innsats for ungdom. I en ungdomsvennlig kommune er grunnmuren for ungdomstiden så solid at den tåler både godvær og uværsdager. Det bygger vi gjennom god samhandling på systemnivå, på tvers av sektorer.

Innhold

Ungdomsplan	1
Visjon: God ungdomstid i Bergen!.....	1
Byrådens forord.....	2
1. Om planens prioriteringer og avgrensninger	4
Hva ungdomsplanen ikke skal handle om.....	5
2. Ung i Bergen - innspill og kunnskapsgrunnlag.....	6
2.1. Om engasjement og deltakelse.....	7
2.2. Om fritid, skole og frivillighet i et mangfoldig nærmiljø	9
2.3. Om vennskap, familieliv og sosiale relasjoner.	15
2.4. Om sosial ulikhet	17
2.5. Om trivsel og livskvalitet - og fremtid	19
2.6. Om betydningen av pandemien	23
2.7. Om betydningen av samarbeid på tvers av sektorer, helhetlig innsats og forskning	25
3. Fra kunnskap til konkret innsats – mål, strategi og tiltak.....	30
3.1. Mål og delmål.....	30
3.2. Hva skal til for å klare det? - strategi.....	32
3.3. Hva skal gjøres? - tiltak	33
4. Hvilke konsekvenser kan ungdomsplanen få for Bergen?.....	35
4.1 Økonomiske og organisatoriske konsekvenser.....	35
4.2 Sosiale og andre konsekvenser for bysamfunnet	35
4.3 Miljømessige konsekvenser	35
VEDLEGG - for den som vil lese mer.....	36
VEDLEGG I: Invitasjoner til innspill og deltakelse - planprosessen	36
VEDLEGG II: Referanser og litteratur	40
VEDLEGG III – BYSTYRETS VEDTAK.....	44

1. Om planens prioriteringer og avgrensninger

De fleste unge i Bergen og i Norge har det bra. Ungdomstiden består for mange av gode opplevelser, samvær og engasjement på fritiden gjennom kultur, idrett og frivillighet. Ungdomstiden er en tid for nærhet og relasjonsbygging, og en tid for utprøving og beslutninger, for tvil og håp. Gjennom ungdomstiden skal den enkelte unge "finne seg selv" og utforme sin egen identitet, finne ut av egne ønsker og behov og hva du vil bli. Ungdomstiden er en tid der både forventinger fra dem selv og omgivelsene, hjernens og kroppens utvikling og aktuell livssituasjonen gir mulighet for endring og vekst. Dette omtales som at ungdommer er under «midlertidig ombygning». Det gir muligheter for forandring, styrket tilpasning og deltakelse, og modning for et godt voksenliv.

Samtidig er ungdommers uttrykk, særpreg og interesser forskjellige. Ulikheten kan handle om sosiale og økonomiske familieforhold, eller kulturell bakgrunn kan gjøre at ungdom må forholde seg til ulike kulturer hjemme og ute. De fleste unge er både spreke og friske, mens noen har fysiske funksjonsnedsettelse, kroniske sykdommer eller utviklingshemming. Noen utvikler psykiske vansker, mens andre får rusproblem eller vansker med å finne sin plass i samfunnet. Målet er at alle skal finne en plass i vennegjengen og i lokalsamfunnet. De som jobber med ungdom skal samarbeide om å legge til rette for at alle skal oppleve tilhørighet, inkluderende fellesskap og mulighet for deltakelse for alle.

Dagens utfordringsbilde for ungdom i Bergen og Norge er ofte tydeligere formidlet enn det som er og fungerer bra. Det handler typisk om frafall fra skole, opplevelse av utenforskap, uro i noen ungdomsmiljø, økende sosial ulikhet i oppveksten og for lite utbygde tilbud i lokalmiljøet. I tillegg handler det om - ikke bare for ungdom - manglende samarbeid og samordning både mellom kommunale tjenester og tilbud og mellom kommunen og andre offentlig og frivillige aktører.

Ungdomstiden er tradisjonelt plassert rundt årene fra 13-19 år. Ulike aldersgrenser plasserer ungdom både innenfor og utenfor gjennom ungdomsårene. Vi har varierende aldersgrenser for filmer, kriminell lavalder er 15 år og seksuell lavalder er 16 år. Ungdom eier egne helseopplysninger fra de er 16 år og kan ta mopedlappen og øvelseskjøre med bil. De er myndig når de fyller 18 år, og da kan de også stemme, ta sertifikat på bil og kjøpe alkohol opp til 22 %. De må betale voksenbillett og egenandel hos lege med mindre de har moderasjon fordi de er elev eller student. For å kjøpe sterkere alkohol er aldersgrensen 20 år. Aldersgrense for sertifikat på lastebil og vogntog er 21 år. I ulike helse-, sosial og barnevernstjenester kan de få hjelp til de er 23 år, samt oppfølging så lenge de har rett til utdanning. I Bergen har både Utekontakten og en helsestasjon for ungdom tilbud til ungdom opp til 25 år.

Bergens helhetlige ungdomsplan har ingen øvre eller nedre aldersgrense. Aldersgruppen som planen likevel setter søkelyset på, er **ungdom mellom 13 og 24 år**, det vil si ungdom som går i ungdomsskolen eller i videregående skole, inkludert de som bruker noe mer tid på å komme gjennom.

Gjennom planarbeidet er det samlet kunnskap som i stor grad sammenfaller med det Folkehelseinstituttet beskriver som viktige faktorer for en god oppvekst (FHI, 2021):

- At barn og unge føler tilhørighet og trygghet i familien, blant venner og i nærmiljøet.
- At barn og unge får god tilknytning til skole, og etter hvert arbeidsliv.
- At barn og unge har god psykisk og fysisk helse.
- At barn og unge med innvandrerbakgrunn har de samme mulighetene som andre jevnaldrende.
- At familiens økonomi er trygg og forutsigbar og at familiens levekår er gode.

Det har vært søkt aktiv deltagelse av ungdom og det tverrfaglige fagmiljøet rundt ungdom i alle deler av planarbeidet. Planen har blitt utarbeidet med involvering fra relevante byrådsavdelinger og ansatte fra tjenester og frivillighetsfeltet. Bakgrunnen og kunnskapsgrunnlaget for planen beskrives grundig, Beskrivelsene leder frem til utvalgte mål, strategier og tiltak.

I denne planen har ikke foreldre generelt vært invitert til å komme med innspill, heller ikke foreldre til utsatte ungdomsgrupper. Foreldre og familiene er viktige for ungdommene og har fått en plass i flere av tiltakene. Beskrivelse av hvordan de som har deltatt med innspill har blitt invitert og deltatt, beskrives nærmere i vedlegg.

Begrepene **deltakelse og samarbeid** brukes i denne planen, i stedet for det mer velbrukte **medvirkning**. Dette er etter ønske fra ungdom, som opplever disse begrepene som mer aktive og sidestilte begrep.

Det var behov for et enkelt begrep som kunne romme alle ansatte i kommunale tjenester og tilbud, frivillighet, lag og organisasjoner, fylkeskommunen, politiet og andre samarbeidsparter, inkludert representanter fra forskningsfelt. I mangel på et godt og samlende kortbegrep benyttet ansatte, samarbeidsparter, praksis, praksisfelt, praksis- og forskningsfelt litt om hverandre.

Hva ungdomsplanen ikke skal handle om

Det er mange viktige tema som er aktuelle i en ungdomsplan. Denne ungdomsplanen skal omhandle alle ungdommer og alle livsarenaer og ikke utvalgte grupper av ungdom. Andre vedtatte og kommende revideringer av planer skal være med å bidra til at ungdomsgrupper som trenger noe på spesifikke arenaer eller noe ut over det generelle også har det bra. For å holde planen kortest mulig, ble det vurdert som viktig å avgrense planen til de temaene som var mest fremtredende i planprosessen.

For eksempel har planen ikke gått særlig inn i utvikling av nye boligområder og problemstillinger knyttet til fortetting og utbygging og ungdoms behov i tilknytning til disse.

I bestillingen av planen var det understreket at planen ikke skal omhandle:

- mål og tiltak kommunen allerede har vedtatt eller det som kommer i pågående planarbeid eller revidering av planer, men gjerne peke på hva som må undersøkes videre.
- sektor-vise beskrivelser av tjenester, fag- og ansvarsområder, men tverrfaglige og på tvers-beskrivelser med ungdom i sentrum.

Utover i planen vil kommunens eksisterende planer - og pågående planarbeid - som er mest relevant for ungdom bli lagt til som fotnoter, på et sted der det passer tematisk. Dette for at planens lesere skal få mer informasjon og bedre oversikt over alt som allerede finnes av planer i kommunen.

Noen vil savne at ungdomsplanen henviser til lovverk og spesifikke ansvarsområder. Men nettopp lovverkets avgrensninger og ofte sterke vektlegging av grensesnitt mellom sektorer kan være det som gjør at noen ungdommer, eller oppgaver og innsats, faller mellom flere stoler. De mest sentrale lovene og føringene for kommunens ungdomsarbeid oppfattes å være folkehelselov, opplæringslov, lov om kommunale helse- og omsorgstjenester og barnevernlov. Men en ungdomsplan må også bygge på føringer som gjelder arbeids- og velferdssektoren, plan- bygnings- og kommunalsektoren og fritids- og frivillighetsfelt. Flere av disse perspektivene er samlet og understreket i ungdomsplanen.

2. Ung i Bergen - innspill og kunnskapsgrunnlag

Dagens ungdom kan glede seg over en makeløs tilgang til informasjon, utdanning, teknologi og velferdsordninger. Samtidig er klimatrussel, økende sosial ulikhet og befolkningsutvikling med flere eldre og færre skattebetalere noe som gir ungdom en uro for framtiden (OECD, 2020). Ungdom lar seg også engasjere bredt til innsats mot krig, terror og ekstremisme, kultur- og religionskonflikter - både lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

Vi vet at ungdom påvirkes særlig av det de opplever i samhandling med mennesker og begivenheter i nærmiljøet og byen, på skolen og i fritiden. Økonomiske ressurser, sosiale bånd og relasjoner, kvaliteter ved skole og nærmiljø, støtte fra familie og venner og mulighet for egne valg er viktige faktorer i trivsel og livskvalitet. Oppvekst og ungdomstid utgjør en spesielt viktig periode i livet. God livskvalitet og trygghet i denne perioden er viktig i seg selv, men i disse årene legger man også grunnlaget for livskvalitet og helse i voksenlivet (FHI, 2015). Mange av de forskjellene vi ser blant befolkningen er mulig å forebygge fordi de er samfunnsskapt og oppstår som et resultat av hvordan samfunnet fordeler ressurser og muligheter (NTNU, 2016). Hvordan ungdom har det og får det er altså et resultat av både hvordan de har det med seg selv og sine nærmeste, hvilke ressurser de har tilgang til og hvordan nærmiljø og samfunnet ellers fungerer rundt dem.

«Ungdomstiden strekker seg over lengre tid enn før, men ungdommen i dag tenker nok mer på fremtiden og det som skal møte dem enn foregående generasjoner.» Anders Bakken, NOVA (Woltman, 2020).

Det har vært førende for planarbeidet at ungdommer skulle delta og samarbeide om utformingen av planen. Ungdomsplanen har dessuten mål om å være kunnskapsbasert. Det betyr at også innsikt og kunnskap fra ansatte, frivillige, andre samarbeidsparter og forskningsfeltet har vært hentet inn. Men først og fremst er det ungdom som har sittet i førersetet og vist veien for planen og hva som ønskes oppnådd.

Gjennom arbeidet med planen har det som er viktig for ungdom, praksis- og forskningsfeltet blitt tydeligere. Temaene er i stor grad generelle og allmenne og må derfor ivaretas i alle sektorer. Mens noen tema er knyttet til sektorer som allerede har mange egne planer og pågående aktiviteter. Her vil det være en diskusjon om hva som skal ivaretas i en helhetlig ungdomsplan og hva som er den enkelte sektor sitt ansvar. Følgende hovedtemaene gir struktur og overskrifter i dette kapitlet:

- **Engasjement og deltakelse**
- **Fritid, skole og frivillighet i et mangfoldig nærmiljø**
- **Vennskap, familieliv og sosiale relasjoner**
- **Sosial ulikhet og økonomisk utenforskap**
- **Trivsel og livskvalitet - nåtid og fremtid**
- **Betydningen av pandemien**
- **Betydningen av samarbeid på tvers**

Under hver overskrift presenteres først det som ungdom har formidlet - deretter hvordan praksis- og utvalgte forskningsfelt har omtalt noe av det samme. Temaene overlapper, de er ikke gjensidig utelukkende. Det som er plassert under en overskrift, kan ha stor betydning for eller sammenheng med det som er lagt under en annen. Under hvert hovedtema er direkte sitater fra ungdom skrevet

med "kursiv", mens anbefalinger og innspill fra praksis- og forskningsfeltet er satt inn som kulepunkt. Noen av disse peker frem mot det som senere utgjør planens mål og tiltak.

2.1. Om engasjement og deltakelse.

Ungdommer har mange kanaler å delta og samarbeide gjennom og et mangfold av arenaer som innbyr til utvikling av medborgerengasjement. De kan delta på skolen, elevrådsarbeid, i ulike politiske ungdomsparti, Ungdomsrådet eller engasjere seg i frivillig arbeid eller livssynsorganisasjoner. Ungdom er interessert i tema som blant annet ungdoms rettigheter, skole- og fritidstilbud, offentlige planer og overordnede strategier, lokal tjeneste- og samfunnsutvikling, klima og miljø saker og internasjonalt arbeid.

Ungdom sier:

Behovet for medbestemmelse, samarbeid og deltakelse er en rød tråd fra ungdom gjennom planarbeidet, fra vennskap, familie og fritidstilbud til skole, framtidvalg og samfunnsspørsmål. Ungdommer er opptatt av å kunne påvirke mengde og innhold i skolearbeid, de vil ha frihet til å velge venner og har forventninger til hvordan foreldre utøver sin myndighet. De vil være med å utvikle sitt eget nærmiljø og ønsker å påvirke samfunnet.

Ungdom ser sammenheng mellom trivsel, trygghet og engasjement. Hvis man føler seg utenfor så er det ikke så lett å bry seg og engasjere seg. Når voksne er engasjert, blir også ungdom mer engasjert. Ungdom sier de må brenne for noe for å engasjere seg og får noe igjen personlig for å gjøre noe for andre eller samfunnet. Ungdom ønsker at skolen i større grad bidrar til at ungdom får øvelse i å delta og engasjere seg.

Ungdom ønsker å være med å utvikle nye ting. Det betyr ikke at de mener at de skal bestemme alt. Når praksisfeltet skal utvikle tjenester og tilbud og ungdommens perspektiver skal bli hørt, må aktørene aktivt involvere ungdom. Den beste måten å treffe ungdom på er der de oppholder seg - på deres arenaer.

Ungdom etterspør kunnskap om både det å samarbeide og delta aktivt og om arenaer og kanaler for å kunne være med å bidra. De ser skolen som den sentrale arenaen for god opplæring og mener at ungdoms deltakelse også bør inkluderes i livsmestringstemaet. De etterspør informasjon og konferanser de kan delta på, for å lære mer og bli engasjert og rekruttert. De foreslår at introduksjon, rekruttering og opplæringsarbeidet - både for elevråd på den enkelte skole og Ungdomsrådet - kan gjøres til byomfattende opplegg, der ungdom får presentert rammer og struktur, arbeidsoppgaver og samarbeid.

Her vil de gjerne være involvert både i planlegging og gjennomføring. Mer byomfattende konferanser kan være både spennende og motiverende og kan samle ungdom og organisasjoner bredt og inkluderende.

Ungdom samlet til workshop. Foto: Håvard Holme

«Det er viktig at alle barn og unge har tilgang til alle ressursene i samfunnet hele veien, for hvis man føler seg utenfor så er det ikke så lett å bry seg og engasjere seg».

«Viktig at det skjer på en gøy og sosial måte, da er det lettere å engasjere seg».

Når ungdom er ferdige i Ungdomsrådet (ved fylte 20 år), har noen ønsket å fortsette og delta i ulike lokale og samfunnsprosjekt - utenom organisasjonsliv og politikk. "Avgåtte" medlemmer i Ungdomsrådet har opparbeidet seg betydelig samarbeids- og deltakererfaring. De vil kunne være med å koordinere og utvikle lokale ungdomspanel, ut over elevrådene på den enkelte skole og Ungdomsrådet. Lokale ungdomspanel kan invitere og inkludere ungdom som ikke typisk melder seg på eller blir representert. Dette kan bli en ressurs for praksis- og forskningsfelt som ønsker kontakt med lokal ungdom.

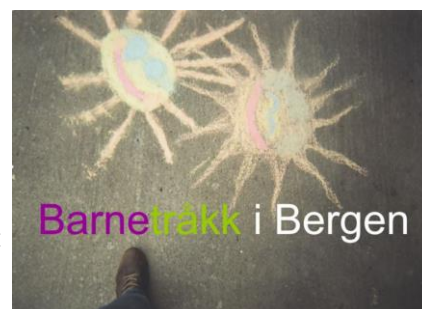
Praksis og forskning sier:

I arbeidet med å legge til rette for samarbeid og deltakelse fra ungdom, er språk og ordbruk viktig. Ordene man bruker påvirker hvordan mål for arbeidet utarbeides, hvordan tiltak formuleres og til og med hvordan forskningsspørsmål utformes. Det er lett å forstå at det ikke er like greit for ungdom å engasjere seg dersom utgangspunktet er "ungdomsproblem", "sårbar ungdom", "rus- og kriminalitetsproblem", "atferdsproblem" osv. Hvordan vi beskriver ønsket utvikling for ungdom kan vendes fra et sykdoms- eller avviksfokus til et mer helsefremmende fokus. Selv om det er allmenn enighet om at det er bra for ungdom å ikke ruse seg, være kriminell, radikaliseret, ekskludert, drive med mobbing osv., så bør ungdomsarbeid heller formuleres med helsefremmende og styrkebaserte mål.

Gjennom å snakke om opplevelse av trygghet og inkludering, læring, fremtidstro, håp og tilpasning til en mangfoldig fremtid med muligheter for alle vises også hva samfunnet ønsker og mener at ungdom fortjener. Da kan ungdom også føle seg verdifulle, verdsatte, respektert og forstått. Innenfor helsefremmende arbeid er mye av forskningen nettopp styrt av et mer positivt- og mulighetssyn på ungdom og utvikling, for eksempel teorien om "positive youth development" (Lerner m.fl., 2006). Samme forståelse ligger til grunn i Voksne for barn sitt engasjement for "Drømmeskolen", som er en modell for å jobbe systematisk med det psykososiale miljø i ungdoms- og videregående skoler. Her er målet å skape et læringsmiljø hvor elevene opplever trygghet og tilhørighet, der de får brukt ressursene sine og hvor den psykiske helsen til hver enkelt elev fremmes (Voksne for barn, 2021).

Engasjement, samarbeid og deltakelse kan skapes på mange måter (Andersen m fl., 2020). Det er både en rettighet for barn og unge og dermed en plikt for planleggerne som er forankret i FNs barnekonvensjon og plan- og bygningsloven. Det må være reelt samarbeid og deltakelse og påvirkningsmuligheter i alle faser av prosessene. Vanlige "brakerutvalg" på tampa, etter en prosess er ferdig, er ikke godt nok. Bergen kommune har vedtatt å bruke for eksempel "Barnetråkk" for å sikre barn og unge på 6. og 9.trinn deltakelse fra starten av, i utviklingen av sitt eget nærmiljø, (se www.barnetrakk.no).

Ungdom eier ikke arealer selv, og har kun i liten grad muligheten til å leie eller skape sine egne omgivelser. De kan likevel ha et engasjement for å medvirke i planlegging av utforming av nærmiljøanlegg og møteplasser med sine mange og varierte ønsker og behov. De kan være en betydelig ressurs i by- og

Registreringer i Barnetråkk har allerede bidratt til realisering av tiltak og har blitt brukt systematisk i kommunens arealplaner, gå-strategi, områdesatsinger, drift og vedlikeholdsplaner osv.

områdeplanlegging¹. Unge møter ofte barrierer i forsøk å skaffe sine egne steder da det er de voksne som har råderett over arealene (Arbeidsforskningsinstituttet, 2016).

Alle kommuner skal ha en "barn og unges representant", utpekt av by-/kommunestyret og som er fast medlem i utvalg for miljø og byutvikling, med tale- og forslagsrett (jfr. plan- og bygningsloven). Formålet med ordningen er å bidra til at barn og unges interesser blir synliggjort i all plan- og byggesaksbehandling, og at krav til medvirkning (dvs. samarbeid og deltakelse) ivaretas. Bergen kommunes "barn og unges representant" skal ta inn perspektiver både fra alle og fra de som lettere faller utenfor og opplever hindre for deltakelse.

Det finnes internasjonale initiativ for å vurdere kvaliteter i et ungdomsvennlig samfunn, der blant annet ungdommers engasjement, deltakelse og samarbeid, byutvikling, demokratiopplæring, syn på bærekraft, innovasjon og mange andre sentrale tema er inkludert. Et eksempel er [Youth City-strategier](#) (se side 76). For å få «godkjent stempel» som "Youth Friendly City" må kriterier som hvordan ungdomssektoren inkluderes i utviklingsarbeidet, hvordan prosjektfinansiering sikres, hvordan det lokale ungdomsrådet er koblet til, at språkbruk er tilpasset ungdom, prosjekter er synkronisert med byutviklingsmål, nasjonale og internasjonale agendaer oppfylles. Det er dessuten en klar forventning om at prosjekter evalueres.

- Det anbefales at Bergen tar mål av seg for å oppnå Youth Friendly Cities-stempel.
- Målgrupper, behov og ungdom sine rettigheter og livssituasjon må vektlegges sterkere i planlegging og utvikling.
- Medvirkningsprosesser må inkludere ungdom i saker som angår dem - i alle faser.
- Det er et potensiale for økt involvering fra barn og unge i planprosesser i Bergen.
- Internasjonalt og religiøst engasjement hos ungdom støttes og utvikles.
- For å styrke samarbeid og deltakelse med barn og unge er det behov for å utvikle en felles veileder for hvordan dette skal gjøres, sammen med ungdom.

2.2. Om fritid, skole og frivillighet i et mangfoldig nærmiljø

Å delta i felles aktiviteter i skole og på fritiden gir den enkelte ungdom mulighet til å utforske egne interesser, talenter og kreative evner sammen med andre. Dette er med på å bygge det sosiale "limet" i ungdomssamfunnet. Samtidig gir det den enkelte ungdom mulighet til å utvikle sin kompetanse ut fra egne forutsetninger og talenter. For mange unge er det med på å bygge en opplevelse av mestring, trivsel og livskvalitet – og sosial kompetanse. Også på disse arenaene skal alle kunne inkluderes og sikres tilgjengelighet gjennom universell utforming, lave kostnader og tilrettelegging. Noen unge trenger å ha med seg assistenter, enten det er fritids-/støttekontakter, brukerstyrte personlige assistenter (BPA) eller andre. Særlig BPA-ordningen omtales som et frigjørings- og likestillingsverktøy som gir mennesker med funksjonsnedsettelse mulighet til å delta.

Ungdom sier:

Ungdom ønsker å være med venner å ha tilgang til gode felles møteplasser utenom skolen. Det er viktig å være med andre på sin egen alder. Mange finner steder på egenhånd, for å ha noen å være med, utveksle erfaringer og engasjere seg. Andre møtes i mer organiserte tilbud som kommunen eller ulike organisasjoner driver innen idrett, kultur og åpne møtesteder og klubber.

---

¹ Arkitektur- og byformingsstrategi for Bergen [Plandokument](#) | [Mer informasjon](#)

Mange ungdommer treffes på kjøpesentre, hjemme hos hverandre, idrettsbaner og anlegg, trenings-sentere, garasjer, kino og ungdomsklubber. I fint vær kan de også treffes på turstier, badeplasser og parker der de kan være for seg selv. Ungdom savner flere åpne og inkluderende møteplasser både ute og inne og noen ønsker åpne skolebibliotek. Hvis organiserte tilbud har konkrete aktiviteter som interesser ungdom eller de har venner som går der, øker det sjansen for at stedet blir oppsøkt - ikke minst når det er kaldt og vått ute. Mange liker også å bare sitte og snakke hjemme hos hverandre, men mange har ikke plass til det eller har ikke lyst til å ha venner hjemme hos seg.

«Ungdom vil jo gjerne vil være litt for seg selv».

«Det er ikke nødvendig med aktiviteter som er satt opp hele tiden. Man har lyst til å ha et sted å henge rundt og chill».

«Et sted det er varmt, og man kan slenge seg ned i en sofa».

«Er det aktiviteter der så er det enklere å komme dit - da blir en også kjent med andre ting!»

At de unge møtes på busstasjoner og i kjøpesentre er et uttrykk for at sosiale møteplasser for ungdom ikke er bygget godt nok ut eller ikke er tilpasset deres ønsker og behov. Møteplasser er heller ikke alltid rettferdig fordelt mellom voksne og ungdommer og tilbud er heller ikke like godt utbygget i alle lokalmiljø. De unge uttrykker glede over skolens mulige rolle som aktivitetsarena i nærmiljø og lokalsamfunn. Men her kan de være bekymret for at lang avstand blir et problem når skolebussen ikke er et aktuelt tilbud etter skolens slutt.

Det som kjennetegner et godt aktivitetstilbud, er at du føler deg velkommen og at du kan bli kjent med nye folk. Da blir det enklere å være sosial. Kule folk må drive tilbudene. Samtidig uttrykker noen bekymring for at noen driver med rus på ungdomssteder. Det synes mange er skummelt. Lange avstander og dårlig kollektivtilbud gjør det vanskeligere å delta på det de har lyst til. For noen er kostnader også et problem.

Ungdom har gitt uttrykk for at de har et godt forhold til skolen de går på. De ser skolen som et viktig sted for å utvikle seg og bygge vennskap. Ungdom ønsker en åpen og mangfoldig skole på ettermiddag- og kveldstid, der mat, sosiale fellesskap, leksearbeid og leksehjelp er viktige ingredienser. De lurer på om skolen i større grad kan være mer med å bidra til at elevene får smakebiter fra lokalsamfunnet der de bli presentert for ulike aktører som tilbyr aktiviteter som for eksempel ungdomsjobber. Ungdom ser på skolen som et viktig sted å få mer kunnskap om livet, og få veiledning og rådgivning for framtidvalg. De etterspør mer vekt på gode overganger mellom skolefaser. Skolen burde ikke bare prioritere fag de første par ukene om høsten, men heller gjøre sosiale aktiviteter for at folk skal bli kjent med hverandre og løse opp stemningen med ulike oppgaver, øvelser, turer sammen og i grupper. Det kan gi trygghet, sosialt mot og tilhørighet som virker langt ut over skoletiden. Noen steder kalles dette «trivselsdager», andre kaller det «Smart skolestart». Formålet er det samme: å knytte sosiale bånd og bli trygg i fellesskapene.

«Den verste overgangen er til 8. klasse, men det kan også være skummel overgang fra ungdomsskole til videregående hvis man havner i klasse med masse folk man ikke kjenner fra før».

«Man skal føle at man liker skolen sin, men også at skolen liker en litt tilbake».

«Fra ungdomsskole til videregående: Det hjelper når man kjenner noen fra før».

«Man trenger ikke være en skoletaper selv om man ikke er teoretisk god».

Ungdom ønsker å få mer samlet, tilgjengelig og digital informasjon om det som skjer i skolen og nærmiljøet, både om klubber og aktiviteter og tilbud og hjelp. Det gjør det enklere å manøvrere i et mangfold av tilbud og tjenester. De vil gjerne ha detaljert kunnskap. Brukes plakater, så må de være der ungdommen befinner seg, ikke ute i korridorer som bare blir brukt til å gå gjennom. Instagramkontoen til Bergen kommune for ungdommer (Bergen kommune UNG) fungerer bra og det er mange som bruker den. De mener at sosiale medier er særlig gode som informasjonskanaler, fordi man deler kunnskap man får med hverandre. Hvis lærere/skolen og andre voksne skal kunne bidra med kunnskap om hva som finnes, har de på samme måte nytte av at informasjon er tilgjengelig digitalt.

«Har aldri hørt noe fra kommunen før...»

Ungdom ønsker seg digitale plattformer eller App'er der man kan få informasjon, melde seg på, skaffe seg oversikt i et område/nærmiljø. Det etterspørres også informasjon tilgjengelig på sentrale trafikk-knutepunkt. Også mobilvennlig nettside, chat-tjeneste, egen e-post adresse og telefonnummer for meldinger/SMS mellom ungdom og kommune er behov som er meldt inn.

Praksis og forskning sier:

Deltagelse i organiserte fritidsaktiviteter styrker barn og ungdoms trivsel, selvfølelse, kognitive og kreative evner og kan forhindre utenforskap (Jacobsen et al. 2021) Deltagelse kan ha en utjevne effekt for unge med lav sosioøkonomisk status. Å delta på fritidsaktiviteter er viktig for barn og unge, og er av stor betydning for en god oppvekst. Fritidsarenaer gir barn og unge mulighet til å utvikle sosiale ferdigheter, vennskap og nettverk (Hyggen m.fl., 2018: 78). Deltakelse i fritidsaktiviteter er viktig for sosial inkludering, og for god fysisk og mental helse².

Om fritidsaktiviteter

I rapporten "Skaperglede og deltakelse" (Bergen kommune, 2016) kom det frem at ungdommer i alderen 12-15 år er opptatt av å ha det gøy, være sammen med jevnaldrende og å føle mestring som gir dem positiv respons blant venner. Aldersgruppen 16-20 år ønsker mindre søkelys på prestasjoner. De føler et stort press fra flere hold, og etterspør et sted å være der de kan bli inspirert og ha det bra sosialt. Funnene viste også at det er viktig å legge til rette for høy grad av medbestemmelse i fritidsaktivitetene for at det skal føles som reell fritid. I etterkant av undersøkelsen, har det blitt lagt vekt på å drive ungdomsklubber fremfor kursvirksomhet og legge til rette for kommunale fritidsklubber der det trengs. Behovet og hva som finnes av tilbud varierer mellom bydelene. Åpne møteplasser er ofte mer etterspurt og brukt i områder med levekårsutfordringer. I denne sammenhengen er også kartlegging av tilgjengelige lokaler, skoler, idrettsanlegg, bibliotek og andre kulturarenaer og mulighetene for sambruk viktig³.

Data fra Bergen kommunes barne-familiepanel samsvarer med ovennevnte nasjonale funn, som viser stor variasjon av hvordan økonomi og utdanning påvirker barn og unges deltakelse. Dette er viktig for utvikling og gjennomføring av konkrete tiltak. De fleste unge i Bergen deltar i fritidstilbud, men deltagelsen faller fra barneår til ungdomstiden. Antallet familier som savner lokale tilbud øker med synkende inntekt.⁴

---

² Plan for deltagelse og mangfold i kunst- og kulturfeltet 2021-2030 [Plandokument](#) | [Mer informasjon](#)

³ Kulturarenaplan for Bergen 2019 til 2030 [Plandokument](#) | [Mer informasjon](#)

⁴ Søk i barnefamiliepanelets kart for å se hvordan deltakelse i fritidsaktiviteter fordeler seg i Bergen etter ulike utgangspunkt: [Barnefamiliepanelet \(shinyapps.io\)](#)

Tall viser at Aktivitetskortet har effekt. Likestilling kan illustreres med at 84 % av jentene har minst en aktivitet mot 76 % av guttene, med det er flere gutter enn jenter i idretten, og vesentlig flere jenter enn gutter i kulturen. Det arbeides med analyser om kjønnsforskjeller og hvem som opplever å være satset på (Bergen kommune, 2021).

- Kommunen må jobbe for større sosial likhet i deltakelse i fritidstilbud.
- Kommunene må jobbe for større etnisk og kulturell likhet i deltakelse i fritidstilbud.
- Større mangfold i fritids- og aktivitetstilbud må sikres, slik at alle kan delta.
- Tidligere kartlegginger og planer må løftes opp av skuffen (f.eks. Signatur og Signatur2).

En rapport fra Institutt for samfunnsforskning viser at for deltakelse i kulturaktiviteter er det familiens kulturelle ressurser som har mest å si. For deltakelse i idrettsaktiviteter er familiens økonomi viktigst. Ungdomspanelet for fritidskortet i Bergen leverte sin innstilling til Barne- og familiedepartementet i januar 2021 (BUF-dir. 2020). Tre områder for økt innsats var prioritert:

- Bedre kollektivtransport.
- Bedre utvalg av aktiviteter.
- Bedre tilrettelegging for barn og unge med funksjonsnedsettelse.

Opprettelse av en ny ungdomsklubb for ungdom i lokaler sentralt plassert i Bergen sentrum vil være byomfattende og rette seg mot ungdom fra 16 års alder. Det tilrettelegges for at unge kan ta ansvar og være med å utvikle aktivitetstilbudet i huset. Det vil være rom for dans, musikk, forming, "hengearealer" etc. Det vil også være møtelokaler for Ungdommens kulturmønstring (UKM) og unge arrangører i huset. Et slikt tiltak kan også være base for og ses i sammenheng med opprettelse og utvikling av et digitalt ungdomshus.^{5 6}

Om frivillighet

Frivillighet er ikke et lovpålagt tilbud, men et supplement til de kommunale tjenestene som bidrar til å berike hverdagen til barn og unge. Deltakelse i frivillighet og fritidsaktiviteter er en viktig kilde til fellesskap, tilhørighet og mestring for barn og unge. Aktiv deltakelse kan bidra til bedre oppvekstvilkår, demokratilæring og å motvirke fattigdom, utenforskap og ensomhet. Forskning viser også at personer som engasjerer seg i frivillighet som unge, engasjerer seg også oftere som voksne (Institutt for samfunnsforskning, 2020). Å delta i eller være medlem i en frivillig organisasjon kan også være en vei inn i arbeidslivet. Her bygger man språk, kompetanse, sosiale ferdigheter og nettverk. I dagens samfunn blir det stilt stadig høyere krav til erfaring og kompetanse hos arbeidstakere. Frivillig innsats i ung alder kan bidra til å gi ungdom relevant arbeidserfaring, slik at de lettere kommer seg inn på arbeidsmarkedet.

Ulike like deler av frivillighetsfeltet engasjerer 4-9 % av ungdom (Bergen kommune, 2021) og bidrar til fellesskap og integrering blant unge med aktiviteter som for eksempel speider, åpne barnehager,

⁵ Kunstformidlingsplan for barn og unge 2020-2025 [Plandokument](#) | [Mer informasjon](#)

⁶ Amatørkulturplan for Bergen 2018-2027 [Plandokument](#) | [Mer informasjon](#)

kultur- og språkskole for barn og ungdom, kor, band, dans og drama. Også deltakelse i de politiske ungdomspartiene skaper fellesskap og engasjement.⁷

Om uterom og nærmiljøutbygging

Uterommene er en del av fritidstilbudet i nærmiljøet for de unge. Det å tilbringe tid og "å henge med hverandre" kan være viktigere for samhold enn spesifikk aktivitet. Liv og aktivitet i og rundt byrommene og på gatenivå gir trivsel og trygghet. Gode møteplasser kjennetegnes av at de er befolket store deler av dagen av ulike brukergrupper til uorganiserte aktiviteter og uformelle møter, eller som transportkorridor. Her møter de «andre», noe som bidrar til å utvikle sosiale ferdigheter som relasjonsbygging, konflikthåndtering og toleranse for annerledeshet. Uterommene må ha en universell utforming. Nøkkelen for minst mulig friksjon, konflikter og ekskludering er å ha mange nok uterom i et område som utgjør en fleksibel, variert og inkluderende utforming (Arbeidsforskningsinstitutt, 2016). Jenter kan for eksempel generelt oppleve at de ikke har et egnet sted å være på utendørs. Dette dreier seg ikke om plassmangel, men at jenter ofte trekker seg mot mindre og skjermede områder. Noe av grunnen er for å unngå støy og uro, men også et ønske om å være adskilt fra personer som er yngre enn seg selv, da disse kan oppleves som «barnslige» (Pawlowski et al., 2019).

- For å kunne utvikle gode tilbud må man ha kjennskap til ungdommens forflytninger, knutepunkt og transportbehov.
- Uterommene må være for jenter og gutter, barn og ungdom, voksne og eldre og være universelt utformet. De må ha en god balanse mellom spenning og trygghet, faste kvaliteter og mulighet for endring.
- Det er behov for mer kunnskap om hvordan ungdom bruker eller hindres i å bruke byrom.

Gode offentlige rom er utvilsomt viktig for byens befolkning, inkludert ungdom. For å oppnå visjonen om en god ungdomstid for ungdommer i Bergen må satsing på offentlige uterom og fritidsfeltet imidlertid ses i sammenheng med politiske ambisjoner innenfor flere fagfelt som bolig-, skole-, helse, og arbeidsmarkedssektor⁸. Samarbeid på tvers av sektorer er avgjørende for å lykkes.

- Det må utvikles mer lokal kunnskap om og i byområdene, der bydelene fremsnakkes.
- Det trengs et enda mer formelt og forpliktende samarbeid mellom alle etater i kommunen som har med fritidsfeltet og nærmiljø å gjøre.
- Et mer systematisk samarbeid for helhetlig informasjon om kultur-, idretts- og frivillighetsaktiviteter er nødvendig for å nå alle - her bør det skje en digitalisering.

Om skolenes rolle

Skolene spiller en viktig rolle i å bygge fellesskapsfølelse og identitet og kan i fremtiden bidra til gode, sosialt bærekraftige og inkluderende møteplasser, som "et hjerte i nærmiljøet". Overgang fra skoledag til fritid kan for noen ungdommer oppleves som utfordrende. Det har derfor vært etterspurt hvordan skolen kan bidra til å styrke tilknytning til aktiviteter i forlengelsen av skoledagen. Skolebruksplanen⁹ beskriver aktivitetsverter som en ny rolle på skolene. De er til stede fra skoletidens slutt og skal ha en mer aktiv og inkluderende rolle ut mot lokalsamfunnet på ettermiddagstid og kveld. Aktivitetsvertene kan bidra i skolens samarbeid med frivillige og nærmiljø på tvers av generasjoner, enten det er lokale byttetorg og loppemarked eller større og mindre sosiale arrangement initiert av lokalbefolkningen eller foreldrearbeidsutvalgene (FAU) på skolene. Her har

⁷ Plan for frivillighet [Plandokument](#) | [Mer informasjon](#) – Ny plan utarbeides i 2022

⁸ Boligmelding 2020-2026 [Plandokument](#) | [Mer informasjon](#)

⁹ Skolebruksplan for Bergen 2021-2030 [Plandokument](#) | [Mer informasjon](#)

det vært prøvd ut et delt ansvar på Ny Krohnborg skole, der aktivitetsverten er lønnet av skolen, men ansatt på kulturkontoret. Dette har vært en nyttig modell som har gitt tilhørighet i to sektorer og bidratt til samarbeid og samordning. Også ordningen 'Aktiv kommune' – der kommunale lokaler som er gratis for frivillige og organisasjoner og som har en leiekostnad for offentlige aktører er bestemt utvidet i Skolebruksplanen. Dette er også en god modell for å invitere inn andre enn kommunes egne aktører inn i tilgjengelige lokaler for et samarbeid for å gjøre ungdomstiden enda bedre.

Det å føle seg velkommen på skolen er en viktig forutsetning for å ha det bra. Gjennom denne planen ønsker praksisfeltet å peke på at benevnelser om "innføringsklasser" og "innføringsskoler" for barn av asylsøkere og familiegjenforente kan gi elever, ansatte og foreldre, inntrykk av at de nyankomne ensidig skal innføres i noe og tilpasse seg noe nytt.

- Å bruke alternative benevnelser som «velkomstklasser» og «velkomstskoler» kan gi en sterkere opplevelse av en inkluderende kultur og fellesskap. Det trenger ikke å bryte med føringene om innhold fra sentrale myndigheter.

Ungdom må være involvert, inkludert og delta i hvordan skolen utvikler læringsmiljø og nærmiljøet rundt skolen. Dette handler om fysisk utforming av skolen som bygg, men også hvordan det legges til rette for ulike aktiviteter i uteområdet.

- Det etterspørres at skole og ulike tjenester og fritidsaktører gir et mer samordnet tilbud og samarbeider på en måte som oppleves trygt og nyttig av ungdom og foreldre.
- Det foreslås at skolens bidrag til veiledning og rådgivning som støtter opp under ungdoms viktige valg i livet utvikles videre og i større grad bidrar til at elevene får erfaring med yrkeslivet.
- Skolene ønskes brukt mer som åpne nærmiljøarenaer på ettermiddag og kveld, med et sterkere samarbeide med lokale krefter.

Om tilskuddsordninger

Dagens tilskuddsordninger legger i stor grad til rette for tilbud i fritid og nærmiljø. Tilskuddene som er relevant for ungdom og ungdomsarbeid er oppsplittet, både fra de som tilbyr tilskudd, de som forvalter tilskuddsordningene og hvem som kan søke. Noen tilskudd søkes direkte fra direktorat, noen tilskudd søkes på fra kommunen, men kommer fra statsbudsjett. Noen tilskudd er forbeholdt "**utsatte grupper**" og handler om å kompensere for kostnader og legge til rette for deltakelse. Noen har **forebyggende** formål som vektlegger uheldige forhold som ønskes redusert eller unngått, også disse er ofte med tanke på de utsatte gruppene. Noen tilskuddsordninger har en **trivselsfremmende** hensikt og er for alle. Noen tilskudd kan søkes av kommunen eller frivillige, mens noen kan søkes også av ungdom selv.

- Praksisfeltet etterspør at tilskuddsordningene for barn og ungdom samles og videreutvikles.

En samlet tilskuddsordning må ha en styringsgruppe som utarbeider oversikter, kriterier og en samarbeidsmodell. Det vil gjøre tilskuddsordninger lettere å forstå og søke på. Ungdom må kunne søke selv i større grad, gjerne sammen med praksisfeltet.

Om informasjonsarbeidet

Når det gjelder ungdoms ønsker om mer digitalisert samlet informasjon om ulike tilbud, så må det passes inn med kommunens gjeldende digitalisering- og kanalstrategistrategi¹⁰. Det må også tas hensyn til personvern.¹¹

2.3. Om vennskap, familieliv og sosiale relasjoner.

Alle ønsker å vokse opp i en familie med omsorgsfulle foreldre og trygge relasjoner, gode rollemodeller, balanse mellom utfordringer og grenser, vennlighet og respekt, krav og forventninger og tilstrekkelig god økonomi og levekår. Foreldre ønsker også dette for sine barn og unge. På samme måte er det å inngå i sosiale fellesskap og ha tilgang på gode venner noe som gir livet mening for de aller fleste.

Ungdom sier:

Ungdom er opptatt av vennskap og trives når de er sammen med familie eller venner på skolen, fritidsarenaer eller på sosiale medier. Vennskap er den røde tråden gjennom ungdomsårene. Gjennom vennskap opplever, erfarer og utvikler en seg i møte og fellesskap med andre. Ungdommene peker på at en kan ha både for mange eller for få venner, og at det viktigste er at folk er greie med hverandre.

«Jeg blir jo glad når jeg er sammen med folk, av å være sosial og ha noen å snakke med».

Ungdom gir uttrykk for at den måten foreldre og andre voksne og ungdommer snakker sammen har betydning for deres trivsel. Å finne ut av ting sammen med voksne er viktigere enn at ungdommen skal bestemme alt. Gode dialoger mellom ungdom og foreldre er bedre enn at ungdom gjør som de vil eller at foreldre setter grenser uten å forstå deres perspektiv, ønsker og behov. Ungdom gir uttrykk for omtanke for sine foreldre og familier. Når foreldre og familiemedlemmer som har det vanskelig får hjelp, fører det til en bedre hverdag for ungdom.

Derfor etterspør ungdom forståelse og respekt for alle og for de spesielle, enten det er knyttet til kultur, seksualitet, funksjonsnivå, ambisjoner og behov eller personlig stil. De unge må ha aksept for hverandre - og for seg selv. Voksne må ta ansvar for å søke å forstå det som kan "ligge bak" det som er mest synlig for omgivelsene.

Praksis og forskning sier:

Å arbeide med vennskap, familie og sosiale relasjoner er et stort og felles ansvar som krever langsiktig innsats, god og riktig kompetanse og et godt samarbeid med hjemmet. Opplevelse av ensomhet er utbredt i tenårene og er en sterk påvirkningsfaktor for helse og livskvalitet. I Norge oppgir omtrent halvparten av ungdom at de er noe plaget av ensomhet, mens 10 % svarer at de er veldig mye plaget. (Ungdata, Bakken, 2019). Folkehelseoversikten (2019) viser at forekomsten av ensomhet i Bergen er klart størst i aldersgruppen 18–24 år (25 %). Generelle tiltak mot mobbing på skolen - som handler om sosial inkludering, relasjoner og deltakelse - og dermed om tilrettelegging

Hermine (13) ble kalt «feit hore» på joggetur. Nå tar hun et oppgjør med trakassering blant unge.
[Lenke til artikkel i nrk.no](#)

¹⁰ Digital fornyelse og iverksettelse av kanalstrategi i Bergen kommune [Plandokument](#)

¹¹ Temaplan for informasjonssikkerhet og personvern 2021-2025 [Plandokument](#) | [Mer informasjon](#)

for vennskap - kan virke sosial utjevnende og bidra til at flere "blir med" og får styrket sin trivsel og livskvalitet (Skogen, J. med flere, 2018).

Både skole, fritid og frivillighet har nytte av et sterkt og godt samarbeid med foreldre. Det å invitere foreldre som frivillig ressurs både til skolens arena på ettermiddagstid og på fritidsarenaer og arrangement, kan styrke dette samarbeidet. Det kan være i tilknytning til mat etter skoletid, leksehjelp eller andre former for etter skoletids-aktiviteter. Det kan også styrke kjennskap og relasjoner til hjem og foreldre som ellers kan være vanskeligere å nå. Foreldres som er utrygge eller urolige for å sende ungdommene til ukjente og uvanlige aktiviteter - særlig der jenter holdes tilbake – kan gjennom invitasjon og tilstedeværelse oppleve økt trygghet for nye aktiviteter og tilbud. Det kan også bidra til at skolemiljøet får ta del i og bli kjent med andre kulturer, mat og tradisjoner. Her kan FAU og klassekontakter få en viktigere rolle sammen med aktivitetsverter på skolene og frivillighetskoordinator. Behovene kan tematiseres og foreldre rekrutteres i klasse- og foreldremøter.

Mange unge bruker store deler av sin fritid på Internett og **sosiale medier**. Gjennom folkehelseprosjektet "Helsefremmende miljø på sosiale medier" har Bergen kommune, Folkehelseinstituttet, Høgskulen på Vestlandet og Vestland fylkeskommune sett nærmere på hvordan livet på sosiale medier henger sammen med ungdoms psykiske helse, trivsel og livskvalitet.

Se video fra prosjekt om helsefremmende miljø på sosiale medier i Bergen:

[Helsefremmende miljø på sosiale medier - Bergen Kommune](#)

Ungdom er digitalt innfødte, og har stor digital kompetanse. Sosiale medier er en del av deres liv, et tilgjengelig digitalt lokalsamfunn. De fleste unge er tilgjengelig på sosiale medier gjennom store deler av døgnet, halvparten sier de er på nett nesten hele tiden. På sosiale medier leser ungdom nyheter, lar seg underholde, holder kontakt med venner og familie og deler opplevelser. Sosiale medier er et område som er i stadig endring og krever oppdatert kunnskap og kompetanse hos barn, unge og voksne.

Gjennom folkehelseprosjektet forteller ungdom at de gjerne deler at de har det vanskelig med nære venner på sosiale medier, deretter kjæreste eller forelder - men ikke i offentlige rom. Veldig få sier de ville kontaktet en hjelpetelefon eller nettbaserte tjenester. Noen ville henvendt seg til venner i gruppechat, mens veldig få ville oppsøkt lukkede hjelpegrupper på sosiale medier. Dette er ganske likt som om de ville ta kontakt ansikt til ansikt. Også da sier ungdom at de helst ville kontaktet en nær venn, deretter kjæreste eller forelder. Hele 35% sier det er lite sannsynlig at de ville søkt hjelp i det hele tatt. Ungdom sier at de synes det er lettere å snakke om det vanskelige etter å ha delt med noen få venner eller et familiemedlem, og mange forteller at de opplever å få støtte fra dem de fortalte det til i etterkant (Skogen, J. & Hjetland, G. 2021).

Nesten alle ungdommer, ca. 95 %, har smarttelefon og dermed tilgang på "hele verden i lommen". Det kan være krevende å alltid være tilgjengelig på mobilen, og mange opplever det også krevende å alltid måtte være oppdatert på hva som skjer for ikke å falle utenfor fellesskapet. Likevel oppleves det som viktig å bruke tid på sosiale medier, det er viktig med mange «følgere», med «likes» og fine kommentarer. Hva som motiverer bruk og hva man gjør på sosiale medier ser også ut til å henge sammen med unges psykiske helse og trivsel. Ungdom rapporterer blant annet om lavere livskvalitet

ved mer problematisk bruk av sosiale medier. Problematisk bruk kan være der en er konstant tilgjengelig på sosiale medier, at sosiale medier tar mye fokus, at en er redd for å gå glipp av noe, eller opplever seg selv som avhengig. Det er også en sammenheng mellom symptomer på angst og depresjon og problematisk bruk, der en ser økende grad av symptomer ved mer problematisk bruk. Jo mer opptatt en er av hvordan en fremstår på sosiale medier jo mer opplever man sosiale medier som en stressende faktor. Ungdom etterlyser mer kunnskap og opplæring i hvordan livet på sosiale medier er, og hvordan en kan leve et helsefremmende liv på sosiale medier.

Ungdom og foreldre skal oppleve seg inkludert og velkommen både i skolen, i tilbud på fritiden og i nærmiljøet ellers. Det å starte på en ny skole, eller starte på nytt skoleår etter en lang sommerferie er spennende for mange og skummelt for enkelte. Tiltak som trivselsdager/Smart skolestart (se kap. 2.2.) etterspørres av både elever og praksisfelt. Det må utredes hva dette kan være, hva ungdom ønsker, hva vil være formål og nytte, hva bør det bestå av, hvem kan være med å bidra, rammer og (tverrsektorielt) ansvar. I neste omgang vil de som utreder kunne foreslå utvikling av en satsing, og beskrive rammer for gjennomføring og hvordan de enkelte bidragsytere kan delta, bidra og koordineres. Gjennom folkehelseprogrammet "Helsefremmende arbeid på sosiale medier" er det utviklet et undervisningsopplegg som etter hvert blir gratis tilgjengelig for skolene og fritidssektoren. Nettvett og trivselsdager er viktige bidrag i skolens arbeid med det tverrfaglige temaet livsmestring på skolen. Sammen med andre viktige tema kan dette samles til en grunnmur i skolens arbeid med sosial kompetanse og være tett koblet til arbeidet med å forebygge mobbing¹².

Praksisfeltet observerer at et bekymringsfullt antall yngre ungdommer utviser en digital risikoatferd, der trakasserende bildedeling, uønsket kontakt og andre vanskelige opplevelser på nett/telefon forekommer (Lokale politirådsmøter, våren 2021). Dette er også rapportert fra ungdom selv, særlig fra ungdomsskoletiden. Praksisfeltet spør seg om ungdom tenker nok over situasjoner og eget ansvar og peker på opplæringsbehov - både for ungdom og voksne.

- Digitale sosiale plattformer må forstås som en del av ungdoms nærmiljø og det er behov for å ta i bruk undervisningsopplegg.
- Helsefremmende og forebyggende innsats for å bygge sosial kompetanse, vennskap og trygghet må styrkes gjennom sosial inkludering, samvær og felles aktiviteter.
- Styrkebaserte metoder og andre forebyggende skoleprogrammer styrker barn og unges psykiske helse og livskvalitet.
- Generelle forebyggende og korrigerende skoletiltak for å redusere mobbing og rusmiddelbruk kan vise seg å virke sosialt utjevnende.

Selv om studenter ikke har vært i hovedmålgruppen til planen, vil noen av ungdomsplanens tiltak knyttet til fritiden og samarbeid også kunne bidra til studentenes trivsel. ¾ av studentene i Norge oppgir å trives på studiestedet og har god helse – se [SHoT 2022-rapport](#) (om studentenes helse og trivsel). Undersøkelsen bekrefter at altfor mange studenter sliter psykisk – til tross for bedring siste året - og opplever seg utenfor sosialt.

2.4. Om sosial ulikhet

Sosial ulikhet er systematiske forskjeller som følger sosiale og økonomiske kategorier, særlig utdanning, yrke og inntekt. Det viser en klar sammenheng mellom en gruppes sosioøkonomiske status og konsekvenser for ulike livsområder som fysisk og psykisk helse, trivsel og livskvalitet, læring,

---

¹² Skyfritt - inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge i Bergen [Plandokument](#) | [Mer informasjon](#)

tilknytning til arbeidslivet og mange andre områder. Siden disse forskjellene er sosialt skapt, er de også mulig å gjøre noe med.

Ungdom sier:

Ungdommene er opptatt av sosial ulikhet, at det skal være like muligheter for alle og at alle skal være inkludert. Noen gir uttrykk for at de kjenner de negative konsekvensene av dårlig økonomi, eller kjenner noen som gjør det. De er derfor opptatt av at aktiviteter og fellesskap også skal være tilgjengelig for ungdom i familier som har dårlig råd. De ønsker seg åpne møtesteder der de bare kan være sammen eller delta på ulike gratis aktiviteter og har tilgang på gratis eller rimelig mat, drikke og utstyr.

Praksis og forskning sier:

Samtidig som at de fleste har det bra opplever vi økte forskjeller mellom folk og levekårsutfordringer som har sammenheng med de voksnes inntekt, yrke og utdanning. 11,3 % av barn og unge i Norge lever i familier med lav inntekt over tid (EU60 definisjon/SSB). En tredjedel bor i de største byene, og over halvparten av dem lever i familier med en annen landbakgrunn enn Norge (SSB). Hvordan en har det følger ikke alltid økonomiske skillelinjer og mange unge har gode liv og får god omsorg selv om familien har dårligere råd enn mange andre. Romsligere økonomi kan likevel bidra til at mye blir enklere. Helsedirektoratet (Bøe, 2015) viser i en rapport hvordan magre levekår kan skape belastninger og stress i familier som påvirker foreldrenes oppdragermåter og overskudd til å sørge for at barna deltar i trivselsfremmende aktiviteter. Ungdom som vokser opp i familier med svak økonomi opplever flere problemer og negative opplevelser, har dårligere trivsel og mindre tro på en god fremtid (UngData/Korus vest, 2021).¹³

Kommunen har ekstra innsats i utsatte levekårssoner gjennom «områdesatsingen» som bidrar til tilrettelegging og utvikling i nærmiljø¹⁴. Kommunen har også aktivitetskort for barn og unge og det finnes gratis utlån av utstyr gjennom BUA-ordningen (barn og unge-aktiviteter). BUA-ordningen bidrar til at kostnader holdes nede og sikre at barn og unge kan delta i idrett og andre aktiviteter selv om familiene har begrenset med penger.¹⁵

Men for de unge handler det om mer enn å mangle penger. Det handler også om mulighetene til å dele opplevelser med dem man omgås delta i samfunnet på lik linje med andre. Unge som vokser opp i familier med lav inntekt forteller om opplevelsen av å være annerledes og at de finner ulike løsninger for å skjule eller dempe konsekvensen av familiens fattigdom.

I Bergen kommune sin folkehelseoversikt (2019) kommer sosiale ulikheter også fram på mange områder av barn og unges livsområder. I områder med levekårsulempet er det flere unge som har psykiske vansker, sover dårligere og spiser mindre grad frokost. Det er flere i utsatte levekårssoner som ikke gjennomfører videregående skole - og fraværet er høyere også i ungdomskolen (Folkehelseoversikten, 2019). Det kan ha konsekvenser for situasjonen her og nå, men påvirker dessuten utsikter til fremtidige utdanning, inntekt og helse¹⁶. Ungdommene i utsatt levekårssoner der familiene har dårlig råd har større risiko for å ikke fullføre videregående opplæring og stå utenfor arbeidslivet og som voksne økt risiko for redusert helse, livskvalitet og levealder (Hyggen et. al, 2018).

---

¹³ Handlingsplan mot fattigdom [Plandokument](#) | [Mer informasjon](#)

¹⁴ Plan for områdesatsing 2020-2024 [Plandokument](#) | [Mer informasjon](#)

¹⁵ Idrettsbyen Bergen - aktiv og attraktiv for alle 2017-2027 [Plandokument](#) | [Mer informasjon](#)

¹⁶ Folkehelseplan for Bergen kommune 2015-2025. Aktiv by - friske bergensere [Plandokument](#) | [Mer informasjon](#)

Utdanning er regnet for å være en av de aller viktigste faktorene for helse og ses som nøkkelen til et inkluderende kunnskapssamfunn¹⁷. Utdanning er dermed av de viktigste virkemidlene for utjevning av sosiale forskjeller. Det er en klar sammenheng mellom lav utdanning og antall unge uføre når man sammenligner levekårssonene i Bergen (Folkehelseoversikten, 2019). Selv om flere offentlige utredninger og stortingsmeldinger slår fast at skolen har et samfunnsoppdrag om å bidra til utjevning av sosiale forskjeller, er det en vanskelig ting å få til i skolen. Forskning har vist at skolen i stedet ofte forsterker sosiale forskjeller og bidrar til sosial reproduksjon av ulikheter (Haugan, 2019). De som er særlig utsatt for å ikke gjennomføre skolegangen, har gjerne både individuelle utfordringer og utfordringer knyttet til sitt sosiale miljø. Dette krever et sterkt og godt samarbeid mellom skole, hjem og andre samarbeidsparter.

- Arbeidet for å redusere inntektsforskjeller må styrkes fordi det på lang sikt sannsynligvis reduserer ulikhet i psykisk helse og trivsel blant barn og ungdom.
- Godt samarbeid på tvers av tjenester er nødvendig for å til at flere gjennomfører skolegang for på lengre sikt å redusere sosial ulikhet.
- Tilgang til foreldreveiledningsprogrammer må styrkes fordi det reduserer atferdsproblemer og kan redusere sosial ulikhet.

2.5. Om trivsel og livskvalitet - og fremtid

Trivsel og livskvalitet handler om hvordan livet oppleves for den enkelte og er resultat av andre individuelle, sosiale og miljømessige påvirkningsfaktorer beskrevet under overskriftene foran. Begrepene omfatter både opplevelse av å ha det godt i livet, med vitalitet, interesse, mestring og mening, men også det å ha tilgang på praktiske og fysiske goder og ressurser. Trivsel og livskvaliteten kan variere fra god til dårlig, og kan oppleves som god på noen områder og mindre god på andre (FHI, 2019).

OECD peker på at globalt har overgangen til voksenlivet blitt vanskeligere for ungdom, fordi det er nye utfordringer knyttet til tilgangen til utdanning, inntekt og jobbmuligheter og etter hvert tilgang til en bolig du har råd til (OECD, 2020). Dette er også gjenkjennbart i Norge, selv om vi ligger foran på mange områder. I rapporten fra OECD sammenlignes data fra medlemsland og ungdomsorganisasjoner. Rapporten viser at land med mindre ulikhet mellom aldersgrupper i befolkningen har høyere livskvalitet i alle aldersgrupper – også ungdom. Her er Norge godt plassert på 5.plass blant medlemslandene.

Ungdom sier:

Ungdommer opplever seg som tilpasningsdyktige og at de ofte er positive til det nye som skjer. Det er bra for dem å bestemme over egen kropp, utseende og klesstil. Det er bra for dem å få utvikle seg i trygge rammer, utfordre samfunnets regler og vise at det er lov å være seg selv slik man er. Det er viktig å ha noen å snakke med, både venner og med voksne. Når man møter folk man kjenner og folk er glade, så gir det god energi og er godt for psykisk og fysisk helse. Søvn er også viktig. Trygge vokse gir trygghet både ute og hjemme. Ungdom tror at livet blir bedre om du har gode venner og voksne som er forståelsesfulle, gir rom og er åpne. Det kommer an på hver enkelt person hvordan man håndterer forandring, nye aktiviteter og det å bli kjent med nye mennesker. Ungdom kjenner best egne begrensninger. Det er viktig at en får følelsen av å mestre noe, gjerne at en finner ut av ting selv. Mens uomtenksomme og negative folk, enten de er ungdom eller voksne, kan føre til utrygghet og at en trekker seg unna. Det kan være vanskelig å gå på et ungdomshus, fritidsklubber eller være aktiv i skoletimene hvis man ikke har det bra eller strever med noe.

---

¹⁷ Spør oss! Strategi for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO [Plandokument](#) | [Mer informasjon](#)

Når de unge blir spurt om hvilke drømmer de har for fremtiden, skårer det å lykkes i livet i forhold til utdanning, jobb og inntekt høyest. Men også det å få en kjærest, familie/barn og vennskap er høyt på ønskelisten. Ungdommenes ønsker om gode vennskap, sosial kompetanse og livskunnskap vil i større grad kunne realiseres ved å ha tilgang på trygge voksne hjemme, på skolen og i nærmiljøet.

Foto: Marius Solberg Anfinssen

«Det å snakke om identitet og andre ungdomstema hadde vært lærerikt for mange».

«Viktig at barn og ungdom bli opplært i nettvett på skolen, slik at foreldre kan føle seg trygg på barna når de er på nett. Også foreldre må forstå nettrekler og ungdom sitt nettvett, da blir de tryggere».

Ungdommene har vært opptatt av at fremtiden gir store muligheter, men samtidig er uviss og krevende, ikke minst i tilknytning til pandemien. Ungdom bekymrer seg for den globale klima – og miljøtrusselen og for økt sosial ulikhet, men også om betydningen av å finne en god balanse mellom støtte fra de voksne og økt medbestemmelse. Det er viktig for ungdom at det skal være like muligheter for alle og at alle skal være inkludert. De peker på betydningen av at de voksne har kulturkompetanse og kultursensitivitet. Det betyr at de kan forstå og forholde seg til ungdom fra mange ulike kulturer og bakgrunner.

Ungdom har både gode og ambisiøse forventninger til fremtiden. De uttrykker at det kan være krevende å ta valg og at de ofte ikke vet nok om hva som ligger i de enkelte valgene og hvilke konsekvenser valgene får. Det virker som om mange er redd for å velge feil. Ungdom har også ønsker for at arbeidsuken kan stykkes opp heller enn å være en hel og full uke. De ønsker å se flere ting i sammenheng: arbeidsuken, ungt entreprenørskap, utdanningsvalg og skolebesøk av bedrifter og foreldre og fagorganisasjoner som representerer ulike yrkesvalg. Her kan også skole, fritidssektor og lokalt nærings- og arbeidsliv samarbeide for å gi ungdom anledning til å prøve seg i yrkesliv, dugnadsinnsats osv. Også dette må utvikles sammen med ungdom.

«Viktig å tenke positivt og ta ting som det kommer. Trenger du hjelp, så prøv å tørre å snakke med noen».

«Vær deg selv. Driv med det du brenner for. Sett pris på det du har».

Det er noe ulikt i hvilken grad ulike ungdomsgrupper ønsker at voksne involverer seg. De ønsker seg voksne som er flinke med ungdom, er gode å snakke med og som skaper trygghet når de møtes. Viktig for ungdommene at de vet hvem de voksne er og at de kan stole på dem. På fritidstilbudene må voksne legge til rette for aktiviteter og deltakelse for alle og passe på at det ikke er lov med rusmidler. Samtidig må de voksnes tilstedeværelse ikke bli for påtrengende og gi følelsen av å bli passet på. De unge må få være med å bestemme, gjerne drifte tilbud og også få være i fred. Noen synes det er det samme om man blander aktivitetshus med andre tjenester for ungdom. Andre er

opptatt av at det skal være møtesteder for alle og ikke et sted man forbinder med å få hjelp. Likevel kan de voksne ha god nok oversikt til å kunne vise vei til andre hjelpetilbud for de som trenger det. Noen påpeker at det kan være vanskelig for dem som sliter med psykisk helse eller funksjonsnedsettelse å møte opp både på fritidstilbud og på hjelpetilbudene.

Praksis og forskning sier:

De aller fleste unge i Norge og Bergen har det bra og har god helse, trivsel og livskvalitet. De lever aktive liv i hverdager der vennskap, familieliv, skole, trening og digital fritid står sentralt. Dagens unge er trolig en god del "skikkeligere" og på mange måter mer veltilpasset enn tidligere generasjoner, selv om vi i siste årene har sett noen endringer i retning av økt kriminalitet, vold og bruk av rusmidler. Det kan hende vi ser konturer av at det blir større forskjeller mellom de ungdommene som klarer seg bra og de som ikke gjør det (Madsen, 2018).

Ungdataundersøkelsen ble på nytt gjennomført blant 8.- 9. og 10.klasser i Bergen i februar 2021, med svar fra 7247 (79 %) elever (Ungdatasenteret/NOVA og Bergen kommune, 2021). En så høy svarprosent gjør at vi kan stole på svarene:

-
- De fleste ungdommer er godt fornøyd med livet sitt og er godt fornøyd med foreldrene sine
  - Ni av ti ungdommer har en venn de kan snakke med om alt mulig
  - Skolen er et godt sted å være for de aller fleste - men ikke for alle
  - 7 % opplever å ha blitt mobbet siste 14 dager (4 % i 2013)
  - Dagens ungdom vokser opp i en globalisert verden. Det lokale og tilhørigheten til nærmiljøet har likevel stor betydning i ungdoms liv
  - Skjermbaserte aktiviteter opptar stadig mer av ungdoms liv. Mange unge tror de får et lykkelig liv, men trenden er nedadgående (67 % i 2021, 72 % i 2013)
  - Trenden er økende når det gjelder opplevelse av 'psykiske plager siste uke' (10 % i 2013, 19 % i 2021) - plager øker med alder
  - Trenden er nedadgående når det gjelder alkoholbruk (16 % i 2013, 9 % i 2021)
  - 4 % har brukt hasj eller marihuana siste året (ingen endring gjennom årene), mens 16 % har blitt tilbudt (13 % i 2013)
  - De fleste ungdommer er nokså lovlidige. Det er ofte en liten andel av ungdommer som står for mesteparten av lovbruddene
  - Rundt 5 % har opplevd seksuell (digital) trakassering (3 ganger så mange jenter som gutter)
-

På mange av spørsmålene svarer gutter og jenter mye likt. Men gutter ser ut til å ha det litt bedre enn jentene når det gjelder livskvalitet og helse og opplevelse av stress og press. Litt flere jenter skulker på ungdomsskolen og litt flere har prøvd alkohol. Guttene gjør litt mindre skolearbeid, og har noe høyere skårer på bekymring for framtidig arbeidsledighet og har i større grad enn jenter opplevd fysisk vold fra jevnaldrende. Kollektivtilbudet oppleves naturlig nok mer mangelfullt av de som bor mindre sentralt.

Samtidig er det viktig å være oppmerksom på at 16,5 prosent av alle 8.-klassinger i Bergen rapporterte i 2019 om psykiske plager. 14,6 prosent av 8.-klassingene var aldri fysisk aktive og rundt 22 prosent i aldersgruppen 18 til 29 år opplevde å være ensomme ofte eller svært ofte - dette var FØR pandemien (Bergen kommune, 2019)¹⁸.

Ifølge siste oppvekstprofil har barn og unge i Bergen det noe bedre enn i landet som helhet når det gjelder familieøkonomi, skoleprestasjoner og deltakelse i fritidstilbud. Ungdom er fornøyd med nærmiljøet og er blant annet mer aktive og har bedre fysisk helse enn landsgjennomsnittet. De oppgir i mindre grad å ha vært beruset av alkohol. Samtidig viser profilen at Bergens barn og unge - i forhold til landet som helhet - bor mer trangbodd, savner tilgang til treffsteder, opplever nærmiljøet som mindre trygt enn ungdom i Norge som helhet. De opplever også ensomhet i større grad, bruker mer rusmidler og har mindre framtidstro og optimisme [FHI, 2021](#).

Ungdom selv gir uttrykk for at når de opplever å ha det vanskelig og har behov for bistand, så er det ofte er knyttet til egen livsstil, vansker hjemme, skolefaglige vansker, sosiale vansker med jevnaldrende og mobbing, vansker med språk og kulturelle forhold (Haugland, 2009). Unge med psykiske vansker tilskriver ofte sine vansker til en opplevelse av å mangle støttende trygge voksne eller venner (Skagestad og Madsen, 2015). Ungdomstiden er preget av identitetsforhandling, og det er viktig at kommunen legger spesielt til rette for å inkludere ungdom som for eksempel er usikker på sin egen kjønnsidentitet, er minoritetsnorske, har funksjonsnedsettelse eller av andre grunner har større sjanse for å møte stigmatisering¹⁹.

- Kunnskapen om at god hjelp til foreldre som strever også gir bedre trivsel og psykisk helse hos barna må styrkes i tjenester for voksne.
- Foreldreveiledende tiltak som virker og har en god effekt på barn og unges psykiske helse må styrkes.

Der samfunnet (ved skolen) og familien før tok et hovedansvar for at den unge skulle bli et "gagns menneske" har mer ansvar etter hvert blitt overført til ungdommen selv: Dette understøttes av begreper som "ansvar for egen læring". Ungdommen forventes i økende grad å mestre livets utfordringer, følge drømmen og ha de høyeste mål for seg selv. Mange unge mennesker av i dag blir fra barnsben av møtt med forventinger om at "du kan bli hva du vil!" (Madsen, 2018). Samtidig er det som tidligere ble betraktet som variasjoner av normalt, i økende grad blitt redusert til individuelle avvik både i helsevesenet, i skolesektoren og i befolkningen ellers. Dette kan gi en smalere vei for de unge og mindre plass til de som søker eller viser særpreg, kreativitet og egenart.

---

¹⁸ Bergens barn - byens fremtid - plan for helsestasjons- og skolehelsetjenesten, psykisk helsearbeid barn og unge og barnevernet i Bergen 2016-2026 [Plandokument](#) | [Mer informasjon](#)

Handlingsplan for selvmordsforebygging i Bergen 2018-2022 [Plandokument](#) | [Mer informasjon](#)

Trygg gjennom hele livet - plan mot vold i nære relasjoner 2019-2023 [Plandokument](#) | [Mer informasjon](#)

Samarbeid, mestring og verdighet. Plan for rusfeltet 2018-2022 [Plandokument](#) | [Mer informasjon](#)

Handlingsplan mot negativ sosial kontroll og radikaliserings er under utarbeidelse

¹⁹ Regnbuebyen Bergen - plan for kjønns- og seksualitetsmangfold 2017-2021 [Plandokument](#) | [Mer informasjon](#)

Plan for seksuell helse, seksualopplysning og seksualitetsundervisning [Plandokument](#) | [Mer informasjon](#)

Men i stedet for å «skyld på» andre eller systemet når du har det vanskelig, ser det nå ut til at det å ikke passe inn og ikke få ting til - i større grad oppleves som egen mislykkethet i forhold til en - innbilt? - standard (Skagestad og Madsen, 2015).

Gjennom innføring av livsmestring som tema i skolen skal ungdom fra 2021 få økt kompetanse til å hamle opp med det presset som de utsettes for. Egenskaper og ferdigheter hos den enkelte ungdom har - i takt med økende individualisering generelt - av mange blitt brukt for å forklare og forstå hvorfor noen unge klarer seg godt i skolen og i livet, mens noen ikke klarer seg fullt så godt. Det har vært mindre søkelys på prestasjonspresset som er årsaken til stresset (Madsen, 2020). Andre mener at mange rundt de unge ser på psykososiale symptomer som en ting i seg selv, og noe som må fjernes raskest mulig. Det fører til at de ungdom ikke får tilgang til – eller tid til å utvikle - et godt «språk» for sine egne tanker, følelser og opplevelser. Da finner de heller ikke helt inn til forståelsen av seg selv og den verden de lever i (Løkke, 2022).

- Både foreldre og skole, og ungdommene selv, trenger mer kunnskap om, og strategier for, å håndtere det komplekse livet på sosiale medier.
- Praksisfeltet rundt skolene ønsker å delta i skolens arbeid med livsmestring og være med å finne gode måter å støtte barn og unge på.

Selv om det kan være fint for de fleste å kunne samle og utvikle sin egen kompetanse og mestring gjennom å øve på å håndtere livets utfordringer sammen med andre, så viser nyere forskning at det også er sosial ulikhet i hvor godt ungdommer kan klare det (Watts et al, 2018). Da spørres det hvor godt egnet livsmestring som tema i skolen er til å nettopp utjevne sosiale ulikhet.

2.6. Om betydningen av pandemien

Verdens helseorganisasjon (WHO) erklærte Covid-19 pandemi i verden 11.mars 2020. Myndighetene i Norge og i Bergen satte i gang strenge smitteverntiltak som har hatt god effekt. Pandemien og dens ettervirkninger vil prege samfunnet og befolkningen i ulik grad både på kort og lang sikt.

Ungdom sier

Ungdom sier at det største savnet i forbindelse med pandemien er at de ikke har fått vært nok sammen med venner. De har virkelig kjent på at de er sosiale vesener og har behov for å være med andre. De har savnet de organiserte aktivitetene i pandemien, som trening og fotballcuper og andre aktiviteter der de er med folk.. Det å ikke få drive med det de vil gjør at de opplever mer stress. De mener at noen ungdommer også har utviklet mer negative vaner som med alkohol, snus, rus - kanskje først og fremst fordi de kjedet seg. Helsevesenet har vært under spesielt press under pandemien, og mange har måttet vente lenger på hjelp. Noen har sovet mer, hatt mindre aktivitet og dermed mistet energi. Noen ungdommer opplever at de har fått dårligere psykisk helse.

Noen ungdommer opplevde positive endringer under pandemien. De har blitt mer opptatt av hygiene og smittebeskyttelse, noen sier de har utviklet seg og fått en annen tankegang, kanskje blitt litt smartere. De har lært viktigheten av å ha noe å gå til og å være til stede “i nuet”. Det å lære seg nye ting og ha mer egentid har vært viktig. De har jobbet hardere for å nå målene sine. Noen rydder oftere - for når man kjeder seg, så rydder man mer. De har blitt flinkere til å gå på tur og bruker naturen mer. Noen har fått flere nye venner, noen har begynt å trene og andre har blitt flinkere til å være alene. En annerledes skolehverdag har vært både positivt og negativt. De har fått mer pauser, og mer tid til å bestemme selv, men det har vært vanskeligere å finne ro.

Felles for alle er at de ser fram til tiden etter pandemien - da må det bli "liv og røre"!

«Mange har kanskje lært å sette mer pris på livet, blitt mer oppmerksom på hvor stor frihet vi egentlig har, at vi har blitt nødt til å reflektere mer over livet».

«At vi ungdommene må bare fortsette med å ta både de lokale og ikke minst de nasjonale smitteverntiltakene på alvor, Ta et ordentlig krafttak og være optimistiske, for det finnes alltid et lys i tunnelen, og vår dag kommer snart».

«Kanskje vår generasjon har lært en del om oss selv og verden og hvordan den fungerer og at alt ikke er like enkelt andre steder som her».

«Nå ønsker vi oss litt sånn '17. mai stemning' - kanskje en hel 17. mai måned?!».

Praksis og forskning sier:

Bergen kommunes koronapanel/BIE studien har kartlagt hvordan koronautbruddet påvirker helse, trivsel og levevaner. Dette er gjort med en ungdomsundersøkelse 15 til 18 år, og en voksenundersøkelse 18 år og oppover, totalt 33 000 som svarte i april 2020, desember 2020 og april 2021. Ungdomspanelet (Lehmann et al, 2021) resultater viser at mange opplevde at de hadde lært mindre skolefag, at søvnen ble forstyrret, og at mange var redde for smitte familiemedlemmer. En av tre var redd for at venner hadde det vanskeligere hjemme. I løpet av pandemien hadde deltakelse i ulike aktiviteter gått kraftig ned. Høsten 2021 hadde to-tredjedel redusert sine faste private avtaler med venner eller kolleger i forhold til før korona. Studien oppsummerer også at jenter, eldre ungdom, ungdom i familier med lavere sosioøkonomisk status eller med migrasjonsbakgrunn fra u-land, opplevde nedstenging som mer krevende enn annen ungdom (Bergen kommune koronapanel, 2021).

En oppfølgingsstudie 9 måneder etter pandemiutbruddet, viste at det var en ytterligere økning i emosjonelle og sosiale problem hos de unge mellom 11-18 år. For atferdsproblemer, hyperaktivitet og oppmerksomhetsforstyrrelser så en ikke endring fra de første ukene etter nedstenging (mars 2020) til desember 2021 (Lehmann et al, 2021). Forskerne oppsummerer at både ressurssterke og mer sårbare barn og unge har erfart psykologiske følger av pandemien.

- Universelle - for alle - helsefremmende og forebyggende innsatser på skolene anbefales. Dette både for å normalisere situasjonen og for å identifisere de som trenger mer bistand for psykisk helse.

Pandemien har også utløst kreativitet og utprøving av nye måter å møtes på. For eksempel er det gjort erfaring med en digital ungdomsklubb der en samler ulike aktiviteter som gaming, film, musikk og konkurranser etc. i ulike kanaler (grupperom) på plattformen 'discord'.

- Det må gjøres en særlig innsats for å koble all ungdom tilbake til aktiviteter og tilbud etter pandemien.
- Vi bør tenke mer på bistand til utsatte ungdomsgrupper etter pandemien.

2.7. Om betydningen av samarbeid på tvers av sektorer, helhetlig innsats og forskning

Mange nasjonale oppsummeringer og rapporter gjennom årene har pekt på den utfordringen som kommer av en kommunal organisering preget av sektorgrenser, fagsiloer og fragmentert ansvar.

Av denne grunn ble det i 2015 etablert et såkalt 0–24-samarbeid, der seks departementer med underliggende direktorater har samarbeidet i forsøket på å sikre en bedre koordinerte tjenester og en mer helhetlig innsats for utsatte barn og unge under 24 år og deres familier. I tillegg var det et mål å utnytte ressursene bedre og bidra til effektivisering av offentlig sektor.

<https://0-24-samarbeidet.no/>

Kommunenes erfaringer med satsingen på mer tverretattlig er undersøkt og resultater oppsummeres i to nokså sammenfallende rapporter: En rapport fra By- og regionsforskningsinstituttet NIBR ved OsloMet og en rapport fra Bedre Tverrfaglig Samarbeids-gruppen i 0-24-samarbeidet selv. Rapportene viste at kommunene opplevde det samlede tilbudet av statlige virkemidler for å styrke det tverrsektorielle samarbeidet som fragmentert, overlappende og uoversiktlig. Rapporten viste videre at mesteparten av det som finnes av pedagogiske virkemidler utarbeides, forvaltes og kommuniseres av enkeltdepartementer. Dette gjelder også virkemidler som uttrykker en forventning om tverrsektorielt samarbeid. Det betyr at de ulike tjenestene i kommunene har en tendens til å ta utgangspunkt i anbefalingene og føringene fra «sitt» departement. Og det betyr at virkemidler som er blitt utarbeidet fra ett departement, ikke har gjennomslagskraft i sektorer som ligger under andre departementer. Når bropparten av virkemidler for tverrsektoriell samordning utvikles av enkeltdepartementer, får kommunene samlet sett mange ulike signaler å forholde seg til (0-24, 2021).

Dette stimulerer i liten grad til bredt samarbeid mellom tjenestene i kommunen. Virkemidlene opplevdes som lite tilgjengelige for kommunene, og kommunene er usikre på hvilke av dem de bør ta i bruk. Virkemidlene er heller ikke godt nok tilpasset kommunenes behov.

0–24-samarbeidet ble avsluttet våren 2021, men har gitt viktige bidrag til oppvekstfeltet.

For å kunne samarbeide godt må sektorer og tjenester kjenne til hverandres perspektiv og kompetanse, utvikle innsats og fungere sammen, på tvers av de sektorene og fagsiloene som finnes. Samordnet innsats og samarbeid er et viktig virkemiddel for utvikling av både allmenne tilbud, velferdstjenester og utvikling i prioriterte satsingsområder. Samarbeid er viktig for å kunne fremme og utvikle kunnskapsbaserte tilbud og tjenester for befolkningen. Medvirkning fra befolkningen, kunnskap fra praksis og fra forskningen må være med i dette. Likevel er det vanskelig

og noe som alle kjenner er krevende. Fagområdene påvirkes gjensidig av hverandre og ingen kan løse utfordringene alene. Det er et stort potensial for å utvikle godt samarbeid og tilbud i gråsonene mellom sektorer i samfunnet. Tverrsektorielt samarbeid er lærerikt og gir store muligheter for god samordning.

Ungdom sier:

Ungdom er mest opptatt av at når de ønsker tilbud eller trenger bistand, vil de ha det fra trygge og tilgjengelige voksne som er der ungdom er og som tar ungdom på alvor og som har kompetanse på ungdom og de utfordringene de kan ha. De er ikke opptatt av hvor tjenester, tiltak og tilbud kommer fra eller hva som skjer "bak sceneteppet" hos de som tilbyr aktiviteter og tjenester.

Voksne må forstå hvor forskjellige ungdom er, hvor de kommer fra - enten det er hjemme- og familiemiljø eller kulturer. Voksne må ta imot og møte alle, vise vennlighet og respekt og kunne prate med alle typer ungdom. Når det er nødvendig, må de voksne vite nok til å kunne vise veien videre og kunne samarbeide om å gi god hjelp og oppfølging. Da må de ha oversikt over hele feltet og vite hva som finnes.

«Du må vite hvor du har den personen (voksne). At du vet litt hva den voksne mener».

«Viktig å vite at det blir tatt videre på en riktig måte. Viktig å forklare eleven hva som skjer (videre), og om taushetsplikt».

Praksis og forskning sier:

Utfordringer knyttet til et helhetlig og tverrsektorielt samarbeid gjelder også Bergen kommune. Ansvar for ungdom er splittet mellom flere sektorer og etater. Hver "plage" har sin tjeneste og hver tjeneste har sine journalsystem, sin fagkompetanse, sitt syn på ungdom og sine egne ansvars-/lovområder. Ungdom med sammensatte og noen ganger uspesifikke eller uavklarte behov risikerer å falle mellom alle disse stolene.

---

*«Barn og unge skal slippe å manøvrere seg i en jungel av tilbud for å få den hjelpen de trenger»
(Bjørn Guldvog, direktør i Helsedirektoratet).*

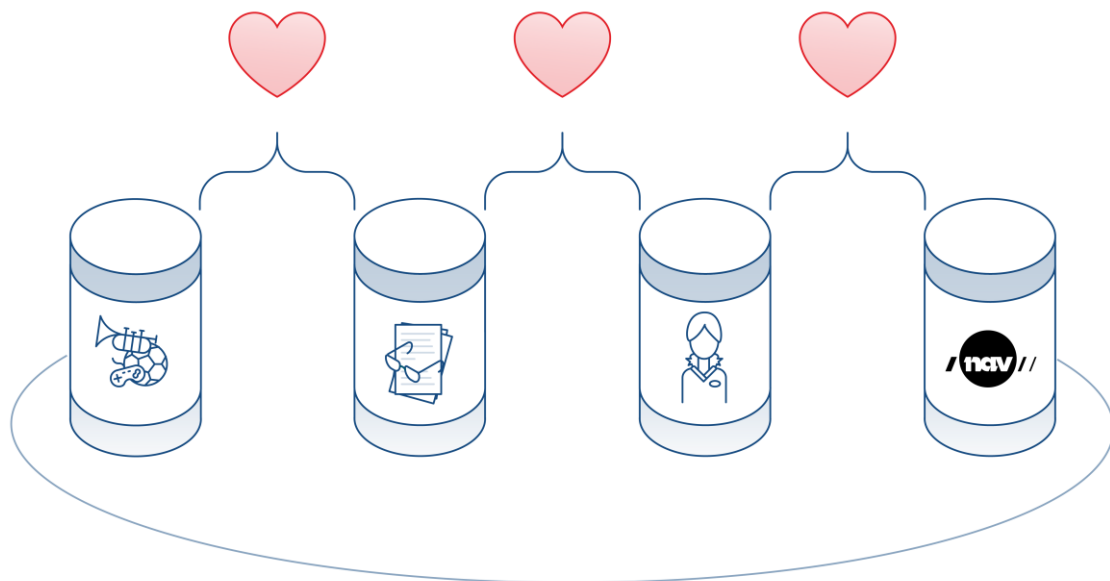
Noe av dette handler om også om organisering av politisk og administrativt nivå 1 i kommunen. I Bergen skal en byråd ha ansvar for gode bo- og nærmiljø, for hele befolkningen. Fritid og kultur, mangfold, likestilling og integrering er for tiden sammen under en byråd, mens idrett er organisert sammen med barnehager og skoler under en annen. Folkehelse og samarbeid med frivilligheten er samlet hos den ene av byrådene som har ansvar for helse- og omsorgstjenester. Dette ansvarsområdet er delt på to byråder, til dels skilt etter alder, men også skilt ved fysisk og psykisk helse og velferdstjenester.

En undersøkelse av rusforebyggende tiltak i Bergen kommune har vist at forebyggingsstrategiene hadde en helsefremmende innretning, der tiltakene skulle fremme og styrke beskyttende faktorer og levekår for alle. Samtidig viste undersøkelsen at det å gjennomføre disse strategiene ble hindret av en siloorganisering som vanskeliggjorde samarbeid på tvers. Dette kan forklares med at fokus ofte er på å oppfylle kravene om mål i hver enkelt tjeneste i stedet for å sette den enkelte unge eller ungdomsgruppens behov og livssituasjon i sentrum (Oldeide, O. et al, 2019).

Det viste seg også at særlig utsatt ungdom opplevde fragmenterte tjenester der hver tjeneste- som barnevern, skole/Pedagogisk-Psykologiske-Tjenester, sosialtjeneste/NAV og helsetjenester - har hvert sitt 'språk', særskilte skjema, egen kultur, og ikke minst mange nye mennesker hele tiden. I samme rapport ble det imidlertid pekt på at Utekontakten er gode til å balansere disse 'siloene'. Det er fordi Utekontakten er gode til å se hele ungdommen, deres styrker og muligheter. Derfor kan de fungere som et sikkerhetsnett ungdommen (Oldeide et al, 2020). Tilbudet i Ung Arena har mange av de samme kvalitetene som Utekontakten beskrives med (Tveit-Winther, 2019).

Det beste utgangspunktet for å forstå hva praksisfeltet må utarbeide på et strategisk overordnet nivå for ungdom starter med en felles forståelse for deres livssituasjon, behov og ulike tilbud som finnes, for hva. Kunnskap fra ulike kilder må samles til kommunens helhetlige og oppdaterte forståelse om ungdom. Folkehelseinstituttet (FHI) utarbeider helhetlige «oppvekstprofiler» for kommunene (fhi.no - første kom i 2020). Oppvekstprofilene bygger blant annet på UngData-undersøkelsene. Oppvekstprofilen viser noen av kommunens styrker og utfordringer, og kan benyttes i planarbeidet for barn og unge og deres oppvekstmiljø. De kan brytes videre ned på de enkelte bydelene i Bergen kommune, og gir dermed en oversikt over både styrker, svakheter og forskjeller mellom ulike geografiske områder. Profilene tar utgangspunkt i at ulike forhold ved dem selv og omgivelsene har betydning for en god oppvekst (FHI, 2021). Kunnskap fra ulike profiler må samles for å gi et helhetlig bilde av situasjonen for barn og unge,

På politisk nivå kan det være nødvendig å se alle sider av ungdomstiden når planer vedtas og finansiering framforhandles gjennom budsjett. Byrådsavdelingene gjør politikk om til oppdrag for etater og tjenester, der helhetlig ansvar og ansvarsfordeling har krav både på individ- og systemnivå om å være samordnet og avtalt. Mellom etater i ulike byrådsavdelinger finnes gode anløp til samarbeid som må bli stabile, omforente og langsiktige. På samme måte finnes faste ledernetter for barn og unge i byområdene som kan utvikle felles mandat og forståelse av formål. Til slutt må det også arbeides helhetlig og tverrfaglig ute på den enkelte skolen (i tverrfaglige team). Dette arbeidet må ha klare retningslinjer forankret i lederavtaler, og må være preget av 0-24-tenkningen, slik den har vokst frem gjennom de seinere årene.

Samarbeid og tilbud må utvikles i mellomrommene, gråsonene og blindsonene mellom sektorer. Illustrasjon: Andre Myrlønn.

0-24-samarbeidet på nasjonalt nivå – både forståelse og erfaringer - gir en viktig faglig og nasjonal inspirasjon og føring for ungdomsarbeidet i Bergen. Dette selv om 0-24-samarbeidet opprinnelig var rettet mot barn og unge med særlige behov, så gir det en klar og tydelig føring for hva som er viktig også når man skal arbeide helhetlig, helse- og trivselsfremmende og inkluderende for ungdom.

Flere åpne arenaer på tvers av sektorer, samlokalisering og sambruk av ulike tjenester og tett tilknytning til helsefremmende fritidstilbud kan bidra til tettere og bedre samarbeid, styrket forebyggende hjelp til unge og deres familier. I neste omgang er dette viktige bidrag til en god oppvekst for ungdom i Bergen og kan bidra til mindre sosial ulikhet (Skogen, J. med flere, 2018). Den nye overordnede læreplanen er basert på tema som undervises og gjennomføres i tverrfaglige emner (Utdanningsdirektoratet, 2021). I dette arbeidet kan skolene samarbeide tett med hele laget rundt eleven, tjenestene og lokale samarbeidsparter som står klare til å delta og bidra.

- Deltakelse og samarbeid MED og FOR ungdom, deres behov og styrker, må skje på tvers av sektorer - systematisk og på alle nivå.
- Det må utvikles et eget mandat for samarbeid i og mellom de ulike tjenester eller avdelinger, der også tid må settes av.
- Digitaliserte løsninger er nødvendig, for å sikre effektive tjenesteløsninger og omstilling, og få mer ut av kapasitet.
- Opplæring for ansatte bør samles for å sikre felles ungdomssyn og bygge felles kultur i tjenestene.
- Forståelse av (barn og) ungdom og søsken som pårørende, viktigheten av godt foreldresamarbeid og familieperspektiv må styrkes i alle sektorer.
- Tilgjengelig kompetansestøtte må gjøres tilgjengelig for de som sitter nærmest de unge (tverrfaglig team og konsultasjon).
- Ansatte og frivillige må vite om hverandre for å sikre samarbeid og sømløse overganger når det er nødvendig.
- Vi må også ha et særlig blikk for marginalisert ungdom med sammensatte problem – de blir yngre (noen helt få) – her er et sterkt samarbeid særlig viktig.

Kunnskapscenteret i Etat for barn og familie er en tverrfaglig "utviklingsmuskel" som skal bidra til at kommunen er rustet for fremtiden. Senteret er involvert både i forhold til etatens egne tjenester, men også i samarbeid med andre. Tjenesteutvikling skal skje i samspill med forskningsmiljøene og bygge på kunnskap fra evalueringer i tjenestene og tilbakemeldinger fra befolkningen. I Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett finnes også kompetansemiljø som er relevante for innsats i skolene og som er involvert i ulike utviklings- og

samarbeidsprosjekter. Det foreslås å se nærmere på hvordan kompetansemiljø kan samles for barn og ungdom og bidra til tverrfaglig og kunnskapsbasert tjenesteutvikling, bedre tjenester og styrket samarbeid. Det kan også vise vei for felles utvikling og tverrfaglige bidrag i skolenes gjennomføring av livsmestring som tema. Et felles Kunnskapscenter kan også bidra samarbeid med forskningsmiljø og til å løfte felles tema og forskningsspørsmål knyttet til fra oppveksten. Organisatorisk plassering må avklares.

Kunnskapscenteret i Etat for barn og familie har som oppgave å styrke kvalitet og kompetanse på utviklingsarbeid og innføring på tvers av etatens tjenester. Foto: Birgit Frantzen

OECD mener at nasjonale strategier for ungdomstiden kan bidra til en enklere overgang fra ungdom til voksenlivet. En nasjonal helhetlig ungdomsstrategi krever at strategien er integrert og synlig, at den er finansiert, at framdriften følges og at den er evaluert. Her ligger Norge på en laber 21.plass i OECD sin rapport (OECD, 2020). Her vil en helhetlig Ungdomsplanen kunne bidra i Bergen.

Behovet for forskning

Også i forskningen og kompetansemiljøer for oppveksttema ses samme fragmentering. Noen aktører forsker på fritidsdeltakelse, noen på fysisk og/eller psykisk helse, noen på læring og noen på sosiale forhold osv.

Den nasjonale strategien "0-24 samarbeidet" har på bakgrunn av behov på tvers av fragmenterte tjenester utarbeidet en strategi for å skape en målrettet, helhetlig og koordinert nasjonal innsats for forskning, utvikling og innovasjon for utsatte barn og unge, kalt **BarnUnge21**.

Det er viktige grep å fremme en kunnskapsbasert politikk som har høy kvalitet, brukermedvirkning og virksomme tiltak.

BarnUnge21-strategien skal bidra til et godt beslutningsgrunnlag for både regjeringens og by-/kommunestyrenes prioriteringer innenfor feltet fremover, med mål om at færre barn og unge faller utenfor gjennom livsløpet. Strategiarbeidet skal legge til rette for en helhetlig og sektorovergripende kunnskapsbasert innsats.

<https://www.barnunge21.no/>

- Det er behov for mer forskning basert på praksis og kunnskap fra overlappende og samarbeidende forskningsfelt.
- Det må forskes mer på effekt av samarbeid på tvers av ulike statlige, fylkeskommunale og kommunale nivåer for å løse grunnleggende sosiale utfordringer som skolefravall, arbeidsledighet, sosial-, bolig,- eller ruspolitikk.
- Man bør se på struktur og erfaringer fra arbeidet i Byrådsavdeling for eldre helse og frivillighet (BEHF) med «Kunnskapskommunen - Helse og Omsorg Vest» på nivå 1 vil være nyttig kunnskap hvis kommunen ønsker en tilsvarende modell for forskningssamarbeid knyttet til oppveksten.

3. Fra kunnskap til konkret innsats – mål, strategi og tiltak

Målene og hovedmål flyter over i og påvirker hverandre og temaene som omtales under hvert er ikke gjensidig utelukkende. Strategi og tiltak skal bidra til å nå mål og delmål, men heller ikke tiltakene er rendyrket under hvert av delmålene. God måloppnåelse på ett område påvirker hvordan det går med de andre målene og kan bidra i samme retning som mange av FNs bærekraftsmål.

3.1. Mål og delmål

Hovedmål 1	Ungdom skal delta i og samarbeide om utviklingen av kommunen
Delmål	Ungdom blir rekruttert til deltakelse i planlegging og utforming av tiltak og tilbud, og opplever at de har reell innflytelse
	Ungdom engasjerer seg og samler kunnskap og erfaring sammen med andre i lokale og internasjonale samfunnsspørsmål

Hovedmål 1 handler om det å få være med å bestemme - i ulike sider og deler av livet og samfunnet. Deltakelse og samarbeid er viktig – og tar litt mer tid fordi det må gås flere runder og flere faktorer og perspektiver må undersøkes. Resultatet blir bedre og mer i tråd med ønsker og behov.

Delmålene peker på at ungdom må ha kunnskap om egne rettigheter, demokrati og ulike måter å samarbeide og delta på. Kommunen må ha kunnskap om hva som får ungdom til å ønske å delta og engasjere seg, og sørge for god opplæring i rettigheter og begrensninger, metoder og arenaer for deltakelse. Reell medvirkning er å delta og samarbeide fra begynnelse til slutt, enten det handler om å få hjelp til noe for seg selv eller delta i et konkret utviklingsarbeid eller en overordnet plan.

Det å samle ungdom på større arenaer for samarbeid, deltakelse og medvirkning gir mulighet for å lære av hverandre og hente inn nye perspektiv og forståelse. Noen ganger er temaene nære og lokale, andre ganger nasjonale eller internasjonale og globale. Noen ganger er tidsperspektivet kort, andre ganger er det den lange tidshorizonten med mål langt der fremme.

Hovedmål 2	Ungdom skal ha tilhørighet til et inkluderende og ungdomsvennlig nærmiljø
Delmål	Ungdom har god tilgang til informasjon, fritidstilbud og aktiviteter på et mangfold av trygge (nærmiljø)arenaer, inkludert sosiale medier
	Ungdom opplever skolen som en brobygger for vennskap, fritid og fremtid

Hovedmål 2 handler om innhold og kvaliteter i lokalsamfunnet og det som skjer etter skoletid og til du går inn døren hjemme, både på skolen og i nærmiljøet ellers. Det handler også om sosiale medier - hele døgnet. Ungdom må sammen og hver for seg gis tillit og muligheter for å bygge seg selv når de utvikler sine evner og sterke sider i sin egen fart og retning. Bistand og tilrettelegging skal gis når det trengs og alle sektorer er med å samarbeide og bidra til målet.

Delmålene handler om at ungdom trenger kunnskap om hva som finnes for å kunne bruke de ulike tilbudene. Kommunen og samarbeidsparter trenger kunnskap om hva ungdom trenger og ønsker seg. Tilbudene som utvikles må ta hensyn til at ungdommers behov og radius - fra nærmiljøet til byen -

endrer seg med alder. Sosiale medier og digitale plattformer er også en viktig del av ungdommenes digitale informasjon, opplevelsesverden, lokalsamfunn eller nærmiljø.

Det som skjer på skolen er helt sentralt, både for faglig utvikling og læring, men også for ungdommenes sosiale trygghet, fritidsdeltakelse og fremtid. Skolen har en hovedoppgave med elevenes utdannings og yrkesvalg og veileder for fremtiden. En skole som legger til rette for at elevene kan "være igjen på skolen" etter skoletid, er utadrettet og åpen for å koordinere og samarbeide med de tilbudene som ellers finnes vil kunne få enda større betydning for elevenes trivsel og livskvalitet.

Hovedmål 3	Ungdom skal møtes på en måte som legger til rette for trygghet og respekt
-------------------	--

Hovedmål 3 handler om det som ungdom – som alle - kjenner er det mest sentrale i det å være menneske: hvordan vi er og oppfører oss mot hverandre, enten det er i klassen, i arbeidslivet, i fritiden eller hjemme - eller på sosiale medier. Det handler om hvordan de voksne er mot de unge, hvordan de unge er mot de voksne og hvordan ungdom er mot hverandre. Det handler om foreldre, naboer, lærere, fritids- og idrettsledere, ansatte og frivillige i trossamfunn og frivilligheten og ansatte i alle typer offentlige og private tjenester og institusjoner.

Dette målet har ingen delmål, men konkretiserer hva som er viktig for at de unge skal føle seg bra. Skolens mål om å bygge elevenes skolemotivasjon og læring kan styrkes av aktiviteter og opplevelser som har mål om å fremheve fellesskap og samhold, inkludering og sosial kompetanse. En skolestart med myldring av lokale aktiviteter og aktører på og sammen med skolen vil kunne bidra til en god start for alle og påvirke læringsmiljøet positivt. Det kan også styrke relasjoner mellom lærere og elever og skole og foresatte. Også andre aktiviteter etter skoletid - som i større grad involverer og ønsker foreldre, nærmiljø og lokalsamfunn velkommen - vil kunne være med å bygge lokal trygghet, tilhørighet og samhold. Hvordan de unge snakker med og til hverandre på sosiale medier, de unges tilgang til det voksne legger ut og hvordan voksne og foreldre generelt håndterer sosiale medier, kan få stor betydning for hvordan den enkelte har det med seg selv. Derfor er det viktig å ha godt nettnett. Her er de unge selv en betydelig ressurs.

Hovedmål 4	Bergen skal ha et godt og aktivt samarbeid på tvers av sektorer for ungdom
Delmål	Kommunen har helhetlig kjennskap til ungdom sin livssituasjon, behov og bruk av ulike og bidra til forskning
	Kommunens arbeid for ungdom er samordnet og samarbeidende på systemnivå
	Kommunen og samarbeidspartner har tilgang til digitale verktøy for felles systemarbeid

Hovedmål 4 handler om det å samle "laget rundt" ungdomstiden, på alle nivå. For å få det til må kommunen og samarbeidspartner utforske og utvikle tilbud, tjenester og nærmiljøene i fellesskap, ha gode strukturer for samarbeid og gjøre det som skal til for å sikre at "systemene" fungerer godt sammen. Ungdommene må også dras med i dette arbeidet.

Delmålene handler om å ha en oversikt over hva som finnes av kunnskap og samle dette til en helhetlig oversikt over hvordan ungdom har det. Dette handler også om å tilrettelegge for og initiere forskning på tema knyttet til oppvekst som det finnes for lite kunnskap om.

For å få til et styrket systemsamarbeid på tvers av sektorer i Bergen er det nødvendig med stabile og pålitelige strukturer på ulike nivå av organisasjonen og ut mot ungdom. Det handler om tilgang til felleskunnskap og hverandres perspektiv, oversikt over tverrfaglig innsats og bidrag for felles målgrupper og avklaringer om ansvars- og samarbeidstema.

Når tjenester skal samhandle, utvikle felles kunnskap, forståelse og kjennskap til hverandres tilbud på systemnivå og på tvers av arenaer trengs digitale verktøy for systemarbeid, som kan dokumentere behov, avtaler og innsats.

3.2. Hva skal til for å klare det? - strategi

Mange nasjonale oppsummeringer og rapporter gjennom årene har pekt på den utfordringen som kommer av en organisering preget av sektorgrenser, fagsiloer og ofte oppsplittet ansvar.

Uten et sterkt og godt samarbeid på tvers av sektorer for ungdom kan målene bare nås stykkevis og delt. I ungdomsplanen er denne strategien kalt "**0-24-samarbeid**". Strategien er inspirert av den nasjonale "0-24-strategien" (<https://0-24-samarbeidet.no/>), der det overordnede målet er bedre samordnede tjenester og mer helhetlig innsats for **utsatte** barn og unge under 24 år. I Bergen ønsker vi at 0-24-samarbeidet skal være knyttet til nødvendig innsats for **alle** ungdommer, i alle sektorer, på systemnivå. Behovet for felles kunnskap og godt samarbeid mellom sektorer, etater og tjenester er nødvendig for å bedre samhandling rundt ungdom som målgruppe.

0-24-samarbeidet skal være knyttet til nødvendig innsats for å tilrettelegge for alle ungdommer, på systemnivå. Det handler om behovet for felleskunnskap og forståelse hos de som har ansvar og deltar, og samarbeid og samordning mellom sektorer, etater og tjenester. Får vi det til får vi også til bedre samarbeid rundt den enkelte som trenger det.

3.3. Hva skal gjøres? - tiltak

Svært mange av tiltakene er avhengig av å bli gjennomført i et samarbeid mellom byrådsavdelingene og ulike etater og tjenester. Noen få tiltak har det har ikke vært mulig å framskaffe kostnadsoverslag på, før planen behandles i bystyret.

Tiltak i ungdomsplanen som ikke kan gjennomføres innenfor eksisterende budsjettammer, må vurderes i forbindelse med årlige budsjettfremlegg og rullering av handlings- og økonomiplan (HØP). Andre tiltak kan gjennomføres innen gjeldende rammer.

De fleste tiltakene vil "treffe" flere av målene og er plassert der de oppleves å treffe best.

Byrådsavdelingene per september 2022:

BLED = Byrådsleders avdeling

BBSI = Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett

BBS = Byrådsavdeling for barnevern og sosiale tjenester

BHO = Byrådsavdeling for helse og omsorg

BFNE = Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom

BKMB = Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling

BKFI = Byrådsavdeling for kultur, frivillighet og inkludering

Tiltak til hovedmål 1:	(Hoved)ansvarlig byrådsavdeling	Årlig kostnad i tusen
Utarbeide en veileder for samarbeid og deltakelse fra ungdom	BFNE	innen rammen
Evaluere skolenes arbeid med elevråd og vurdere om opplæring og rekruttering til elevrådene heller bør gjøres gjennom en årlig byomfattende elevrådskonferanse	BBSI	200
Arrangere en byomfattende ungdomskonferanse annethvert år, for å inspirere og engasjere til ungdomsdeltakelse og rekruttere til Ungdomsråd	BLED v/ rådssekretariatet	80
Opprette ungdomspanel i hvert byområde	BBS	20
Videreutvikle brukerundersøkelser slik at de også gir kunnskap om opplevd innflytelse	BBS	Innen rammen
Undersøke mulighet for å utvikle en helhetlig og trygg sosial kommunikasjonsstrategi for ungdom	BLED	Innen rammen

Tiltak til hovedmål 2:	(Hoved)ansvarlig byrådsavdeling	Årlig kostnad i tusen
Kartlegge fritids- og aktivitetstilbudet (inkludert idrett) i lokalmiljø og peke på hvor tilbudet bør utvikles	BKFI	Innen rammen
Etablere et Ungdomshus sentralt i Bergen som inkluderer drift av et digitalt ungdomshus	BKFI	3800
Starte arbeidet med å kartlegge ungdommers informasjons- og kommunikasjonsbehov.	BLED	Innen rammen
Lage en samlet oversikt over tilskuddsordninger for ungdomsarbeid og etablere en struktur for samarbeid om prioriteringer og fordeling mellom sektorene	BKFI	200
Etablere en egen kommunal tilskuddsordning for fritidsklubber	BKFI	1000

Vurdere behov og mulighet for at flere skoler åpner for frivillige, FAU og andre brukere for ulike aktiviteter på ettermiddagstid og i helger	BKFI	1000
Utvide BUA-ordningen (utlån av gratis utstyr til idrett og aktiviteter) til inntil 3 nye bydeler. Kr 970 000 pr lokasjon	BBSI	Inntil 2910
Kartlegge elevenes erfaringer med dagens ordning "Ka vil du bli" og videreutvikle denne i tråd med elevenes behov for utdannings-, yrkes- og fremtids-veiledning	BBSI	400

Tiltak til hovedmål 3:	(Hoved)ansvarlig byrådsavdeling	Årlig kostnad i tusen
Kartlegge dagens praksis med såkalte trivselsdager/smart skolestart og hvordan dette kan utvikles videre.	BBSI	400
Skolene anbefales å ta i bruk gratis undervisningsopplegg om bruk av sosiale medier, som en del av livsmestringstemaet	BBSI	Innen rammen
Utarbeide et helhetlig digitalt informasjonsopplegg om unges psykiske helse og trivsel som gjøres tilgjengelig for skolene til bruk på foreldremøter og eventuelt i undervisningen.	BBS/BBSI	Innen rammen

Tiltak til hovedmål 4:	(Hoved)ansvarlig byrådsavdeling	Årlig kostnad i tusen
Arbeidet for å etablere Bergen som en «Youth Friendly City»	BBS	Innen rammen
Etablere og videreutvikle aktive 0-24 nettverk for innsats på tvers av alle sektorer på alle nivå i organisasjonen	BBS	Innen rammen
Formalisere ledelsens ansvar for å sikre at ansatte deltar både i individ- og systemorientert lokalt 0-24-samarbeid (lederavtaler).	BBS	Innen rammen
Vurdere å etablere et samlet «Kunnskapscenter» for kommunale tjenester for barn og ungdom. Vurdere organisatorisk plassering	BBSI/BBS	Utredes
Vurdere å utvide «Kunnskapskommunen – Helse og Omsorg Vest» til også å inkludere forskningssamarbeid knyttet til oppveksten	BBS/BBSI	Utredes
Bygge en felles kunnskapskultur, felles forståelse og kjennskap til hverandre i 0-24-nettverk	BBS/BBSI	200
Utrede behov og tilgang til digitale verktøy for 0-24-samarbeid på systemnivå, i samarbeid med nasjonale aktører	BBS/BBSI	Innen rammen

4. Hvilke konsekvenser kan ungdomsplanen få for Bergen?

4.1 Økonomiske og organisatoriske konsekvenser

Mange av tiltakene er uten ekstra kostnader, og kan gjennomføres innen vedtatte rammer. Gjennom tiltakene utvikles både nye arbeidsformer, innhold, styrket samhandling og flere arenaer for samhandling må etableres.

Tiltak i ungdomsplanen som ikke kan gjennomføres innenfor eksisterende budsjettammer, må vurderes i forbindelse med årlige budsjettfremlegg og rullering av handlings- og økonomiplan (HØP).

4.2 Sosiale og andre konsekvenser for bysamfunnet

Mål og tiltak er i ungdomsplanen knyttet til mange av bærekraftsmålene og resultatene kan være både kort- og langsiktige. Tiltak kan passe under flere av målene og målene dekker mer enn de tiltakene som er plassert direkte under. Det at ungdom gis mer innflytelse og anledning til medvirkning, kan gjøre lokalsamfunnet mer ungdomsvennlig, tilpasset og tilgjengelig. Sammen med det at ulike arenaer utvikler flere aktivitet og tilbud og samarbeider bedre, kan bidra til utvikling og mestring og kan bidra til bedre trivsel og livskvalitet for både den enkelte ungdom og grupper av ungdom. Det kan påvirke læring, gjennomføringskraft og helse. På lengre sikt kan en håpe at ungdomsplanen, sammen med de øvrige planene i kommunen, kan være med å bidra til mindre sosial ulikhet, flere som fullfører skolegang og kommer i arbeid og som kommer over i et meningsfullt voksenliv.

4.3 Miljømessige konsekvenser

Mål og tiltak i ungdomsplanen antas å ikke ha vesentlige konsekvenser for miljø og klima, i alle fall ikke på kort sikt.

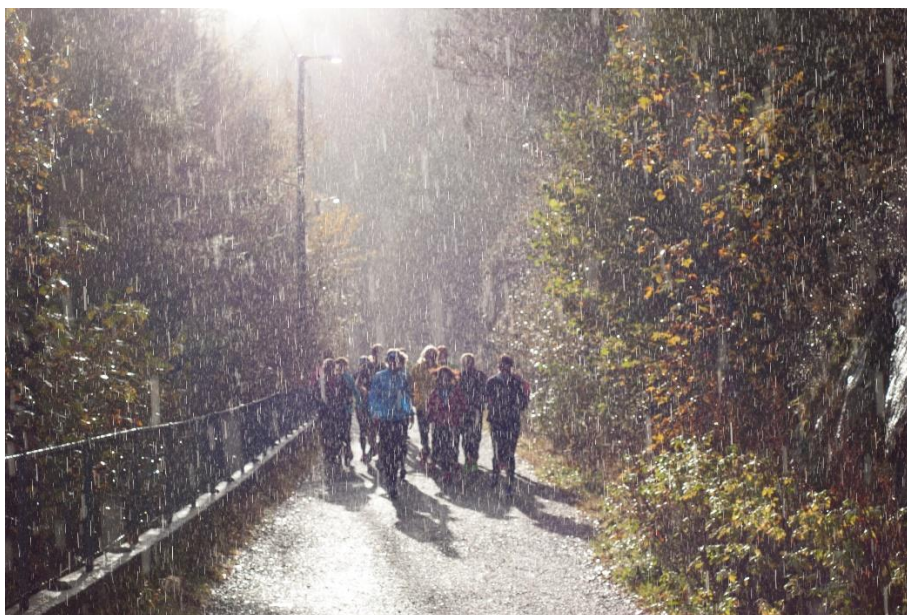

Foto: Gemma Evans - Unsplash

VEDLEGG - for den som vil lese mer

Foto: Alexis Brown - Unsplash

I vedlegget ligger mer utfyllende informasjon om hvordan plangruppen har innhentet kunnskap fra ungdom, praksisfeltet og forskning, samt referanser og kilder.

VEDLEGG I: Invitasjoner til innspill og deltakelse - planprosessen

Det var førende for planarbeidet at ungdommer skulle delta og samarbeide om utformingen av planen. Ungdomsplanen har mål om å være kunnskapsbasert. Det betyr at også innsikt og kunnskap fra praksisfelt (ansatte, frivillige, samarbeidsparter) og forskningsfeltet har vært hentet inn. Men først og fremst var det ungdom som satt i førersetet.

Innsikt skulle samles i perioden fra januar til mars 2021. Dette var en periode med omfattende smitteverntiltak, før vaksineringskampanje var påbegynt for den generelle befolkningen. Dette gjorde det krevende å sikre mangfoldig deltakelse fra ungdom. Å høre fra alle typer av ungdommer var utgangspunktet og målet. Imidlertid var det få ungdommer på de få fritidsklubbene som ble oppsøkt på grunn av smittebegrensninger og smittebetrykning og mange kuldegrader de dagene ungdom ble oppsøkt og intervjuet ute på gaten. I stedet for fysiske «åpne lokale folkemøter» ble det arrangert tre antallsbegrensede innspilldager på ALREK Helseklynge.

Følgende innsiktsaktiviteter ble gjennomført under utarbeidelse av ungdomsplanen:

Januar 2021: Møte med to 10.klasser:

To 10.klasser fra søndre og nordre byområder (Rå og Mjølkeråen skoler) - ca 50 elever - satte plangruppen på sporet. Dette var før plangruppen hadde hatt sitt første møte. I forkant var det utarbeidet noen åpne og generelle spørsmål knyttet til ulike livsområder som trivsel, fritid og aktiviteter, vennskap, nærmiljø, bekymringer og framtidsdrømmer. Det var også spørsmål om forventninger til voksne og hvordan de opplevde å bidra i oppstarten av et planarbeid. Et digitalt verktøy LearnLab (<https://learnlab.net/no>) ble brukt for å samle elevenes (anonyme) svar og reaksjoner. Ungdommene ga uttrykk for at de likte å få si sin mening og plangruppen fikk et utgangspunkt for å arbeide videre med viktige spørsmål til flere ungdommer.

Januar 2021: Utvikling av intervjujal:

I etterkant av de to klassebesøkene utviklet en arbeidsgruppe en intervju-guide på bakgrunn av innspill fra 10.klassingene. Spørsmålene skulle brukes for å samle innsikt fra andre ungdommer. Arbeidsgruppen besto av medlemmer fra Ungdomsrådet, noen fra et brukerpanel fra forskningsprosjekt knyttet til sosiale medier i videregående skole, Utekontakt og andre ressurspersoner fra byrådsavdelingene deltok i dette arbeidet.

Teams-møte med Ungdomsrådet
Foto: Britt-Randi Hjartnes Schjødt

Februar 2021: Samtaler med Ungdomsrådet:

Plangruppen hadde Teams-møter to påfølgende dager for å nå gjennom alle spørsmålene. 15-20 ungdommer deltok, og alder varierte fra 13 - 20 år, likelig fordelt mellom gutter og jenter. Ungdommer fra alle bydelene deltok.

Februar 2021: Videre innsiktsarbeid sammen med ungdom:

Gjennom uke 6 tok feltarbeidere fra Utekontakten med seg intervjuguiden ut på gaten for å snakke med ungdommer der. På grunn av ekstra smitteverntiltak, nedstengning og kulde traff de færre ungdommer enn vanlig. Innsiktsperioden ble derfor forlenget (ut uke 7). Utekontaktens feltarbeidere fikk svar fra rundt 50 ungdommer.

Plangruppens medhjelpere fra kultursektoren var også ute og snakket med ungdom på 4 fritidsklubber ulike steder i kommunen i ukene før og etter vinterferien (uke 12 og 14). På grunn av strenge smitteverntiltak og antallsbegrensninger for aktiviteter innendørs, traff de til sammen kun 18 ungdommer fra 12-18 år, noen flere jenter enn gutter.

Alle intervju og samtaler ble lagt inn i rapporter som i neste omgang ble oppsummert og samlet av plangruppen.

Februar – mars 2021: Bruk av innsikt fra ungdom i samtaler med ansatte, frivillige, samarbeidsparter og forskere.

Hovedpunkter fra innspillene fra ungdom ble formidlet i flere ulike møtefora med kommunens ansatte, samarbeidsparter og frivillige. Formålet med dette var blant annet å informere om ungdommenes innspill og status i planarbeidet, samt å invitere til begrensede fysiske workshop'er som skulle arrangeres i mars som delvis erstatning for folkemøtene. Planleder eller plangruppen deltok i følgende møter:

- Fire "lokale politiråd" og en "fokusgruppe for Bergen sentrum" som vanligvis har møter hvert kvartal i hvert byområde og organiseres med hjelp fra kommunens SLT-koordinator (samordnet lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak). Her møtes tjenesteledere for barn og unge og familier, skoleledelse (både ungdomsskoler og videregående skoler), politi, frivillige og næringsliv med flere. Formålet er gjensidig informasjon og samarbeid i

oppvekstmiljøet i hvert byområde. Plangruppen fikk presentere og invitere til videre samarbeid og deltakelse ved 5 slike møter i perioden 19.februar - 25.mars.

- Halvdagsseminar 9.mars -21 sammen med folkehelsenettverket i Bergen kommune. Her var fire forskere fra ulike forskningsfelt invitert til å presentere oppdatert forskning på ungdomsområdet og komme med innspill til planen.
- To møter i en tverrfaglig og byomfattende gruppe som går under navnet “tverrsektorielt ungdomsarbeid”. Her møtes engasjerte representanter fra offentlige og samarbeidsparter, der alle fag og sektorer, frivillige og fylke, ulike tjenester og nivå er representert. Gruppen har mye erfaringer med ungdomsarbeid på ulike måter. Plangruppen fikk presentere innspill og invitere til videre samarbeid og deltakelse.

19., 22. og 23. mars: Tre fysiske “folkemøter” på med ungdom og praksisfeltet

Innspillsmøtene ble arrangert på ALREK helseklynge, i kommunens samarbeids- og innovasjonslokale “Borgertun”. Formålet var å samle mest mulig kreative forslag og innspill på dagen som deretter ble tatt med i det videre planarbeidet. Kunnskap fra møter med ungdom og innspill fra dem var grunnlaget for utarbeidelse av fire fiktive eksempler på ungdom med ulik bakgrunn, alder, familie, søsken som pårørende og interesser. Ungdomseksempelene ble brukt som utgangspunkt for å drøfte behov, begrunnelser og forslag til mulige løsninger.

Daværende byråd Lubna Jaffery ønsket velkommen og satte i gang kreativt arbeid.
Foto: Britt-Randi Hjartnes Schjødt

Det ble arrangert tre fysiske innspilldager à 3 timer i en periode da det var et kort vindu med mulighet for at et svært begrenset antall kunne treffes fysisk. På hver av disse tre innspilldagene var det kun lov å ha med 8-9 ungdommer og tilsvarende antall voksne fra praksisfeltet. Ungdom og deltakere fra praksisfeltet som plangruppen hadde vært i kontakt med tidligere fikk invitasjon til å melde seg på, men ikke alle fikk plass. Her ble det gjort en ekstra innsats for å få med ungdom med funksjonshemming, noe som lyktes en av de tre dagene. Hver av dagene hadde sitt tema: «Fritid og venner», «Helse og trivsel» og «Skole, valg og fremtid».

7.mai 2021: En ekstra mulighet for å delta med innspill til planarbeidet

Personer som ikke fikk plass eller ikke kunne komme til workshop på Alrek fikk invitasjon til å delta på et siste digitalt innspillsmøte. Invitasjonen gikk til personer som tidligere hadde vært i kontakt med plangruppen eller på andre måter uttrykt særlig interesse for arbeidet med en helhetlig ungdomsplan. Deltakerne fikk kort informasjon om rammer for planarbeidet, hva ungdom og ansatte så langt har pekt på som viktig innhold i planen, samt informasjon om videre planprosess. De fikk si fra om det de mente var viktig å ha med i en helhetlig ungdomsplan, konkrete temaområder som bør satses på, mål og tiltak. Her deltok

Gjennom våren og sommeren 2021 var planarbeidet knyttet til oppsummering og utskriving av kunnskapsgrunnlaget.

7. og 14. september 2021: Siste to samarbeidsøkter med ungdom om utforming av mål og tiltak

I siste fase av planarbeidet satt en gruppe ungdom fra Ungdomsrådet tett på arbeidet med utforming av mål og mulige tiltak. 4-5 ungdom fra ungdomsrådet ble invitert etter skoletid for å komme frem til formuleringer av mål og tiltak som også "kommuniserer godt med ungdom", i tråd med en av føringene for planarbeidet. Ungdommene ga plangruppen viktige tilbakemeldinger om språklig utforming og hva som måtte forklares bedre. De hadde nyttige refleksjoner over formål og effekt av ulike tiltak og sannsynlighet for at innsats kunne bidra til at målene blir oppnådd.

17. september 2021: Arbeidsmøte med "tverrsektorielt ungdomsarbeid"

Her fikk planleder igjen komme på besøk i fagnettverket for å informere om status og framdrift for planarbeidet, oppsummere hovedlinjer i innspill fra ungdom og "kommunen og de" og hvilke målområder som hadde trått fram. Arbeidsmøtet fikk drøfte noen problemstillinger i tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid og komme med forslag til løsninger som kunne være aktuelle i siste fase av planarbeidet. Her ble også behovet for digitale løsninger i tverrsektorielt samarbeid på systemnivå løftet fram og mulige digitale løsninger ble drøftet og konkretisert.

Oppsummering:

Det er en klar oppfatning fra plangruppen at ungdom, ansatte, frivillige, samarbeidsparter og forskere har blitt invitert til og har fått komme med innspill til ungdomsplanen, fra oppstart av planarbeidet til slutfasen. Ungdom som har vært med å bidra oppleves å være representative for ulike typer av ungdom, ulike bydeler og nærmiljø, ulike behov og interesser, ulike aldre, kulturelle og sosio-økonomiske bakgrunner. Det samme kan sies om deltakere som har representert praksis- og forskningsfeltet.

Når målsettingen er at «alle» skal inkluderes, så øker risikoen for at «noen» faller utenfor, fordi behovene deres er mer spesifikke. Dessverre klarte ikke plangruppen å sikre tilstrekkelig deltakelse fra ungdom med funksjonsnedsettelse – og heller ikke sikre at deres pårørende fikk komme med innspill. Dette er også ungdom som har rett til et ungdomsvennlig nærmiljø. Deres perspektiv må sikres i det omfattende kartleggingsarbeidet som skal gjøres ved iverksetting av ulike tiltak i denne planen, og i tillegg sikres godt i alle planer som omhandler ungdom med særlige behov.

Det er likevel et håp at mange vil kjenne igjen perspektiv og innspill som har vært viktige for de som har brukt tid på å delta. Samtidig har det blitt samlet så mye informasjon og kunnskap at det vil være vanskelig å gi et fullt og helt bilde av alt som er samlet, uten å gå langt ut over lesbarhet og rammene for en temaplan.

VEDLEGG II: Referanser og litteratur

Foto: Priscilla Du Preez - Unsplash

0-24 samarbeidet. Tilgjengelig fra: <https://0-24-samarbeidet.no/>

Andersen, Bengt med flere (2020): Temanummer: DE UNGE - medvirkning, definisjonsmakt og oppvekstvilkår. *Tidsskrift for samfunnsplanlegging, plan- og byutvikling*. 2/2020, Universitetsforlaget

Arbeidsforskningsinstituttet (2016): *Ung & ute. En studie av ungdom og unge voksnes bruk av uterom*

Bergen kommune, 2021: [Bergen kommune - Barnefamiliepanelet](#), flere rapporter

Bergen kommune (2016): *Skaperglede og deltakelse*. Rapport.

Bergen kommune (2019): *Folkehelseoversikt - levekår og helse i Bergen 2019*. Rapport.

Bøe, Tormod (2015): *Sosioøkonomisk status og barn og unges psykologiske utvikling: Familiestressmodellen og familieinvesteringsperspektivet*. Rapport fra helsedirektoratet, IS-2412.

Forandringsfabrikken: Forandringsfabrikkens kunnskapssenter (2019): *Høringsuttalelse til Opplæringslovutvalget*. Tilgjengelig fra: <https://www.opplæringslovutvalget.no/files/2019/08/Forandringsfabrikken-Kunnskapssenter-om-samarbeid-med-elever-m.m.-1.pdf>

Folkehelseinstituttet (2015): Hva betyr livskvalitet og trivsel for barn og unges fysiske og psykiske helse? Faktaark. Tilgjengelig fra <https://www.fhi.no/fp/psykiskhelse/psykisk-helse-barn-unge/fakta-om-livskvalitet-og-trivsel-ho/>

Folkehelseinstituttet (2019): Fakta om livskvalitet og trivsel finnes på <https://www.fhi.no/fp/psykiskhelse/livskvalitet-og-trivsel/livskvalitet-og-trivsel/> (lastet ned 28.9.21)

Folkehelseoversikt – levekår og helse i Bergen 2019, Bergen kommune. [Bergen kommune - Folkehelseoversikt for Bergen - Rapporter](#)

Haugan, I. (2019): *Norsk skole underbygger sosiale forskjeller*, Forskning.no <https://forskning.no/ntnu-partner-skole-og-utdanning/norsk-skole-underbygger-sosiale-forskjeller/1366498>

Haugland, S. (2012): Foredrag på folkehelsedagen i Bergen, 10.4.2012), Arrangert av Uni Helse (nå Norge).

Hyggen, C., Brattbakk, I. & Borgeraas, E. (2018). Muligheter og hindringer for barn i lavinntektsfamilier. En kunnskapsoppsummering. Oslo: NOVA-rapport 11/2018.

Kirkens bymisjon og Respons analyse (2019): *Snakk om fattigdom - en rapport om barn som visker opp i fattigdom*

Kommunal- og moderniseringsdepartement: *veileder om barn og unge i plan og byggesak*, utgitt juni 2021

Lehmann, S., et al (2021): *Emerging Mental Health Problems During the COVID-19 Pandemic Among Presumably Resilient Youth? -a 9-month Follow-up* *BMC Psychiatry*. DOI: 10.21203/rs.3.rs-563021/v1 – lastet opp 7.2.22.

Lehmann, S., Skogen, J.K., Haug, E. (2021) : Perceived consequences and worries among youth in Norway during the COVID-19 pandemic lockdown, *Scandinavian Journal of Public Health*. First Published March 1, 2021 Research Article <https://doi.org/10.1177/1403494821993714> og <https://www.uib.no/igs/135092/bergen-i-endring-covid19-studien-bie-studien>.

Lerner, R.M med flere (2006): *Towards a new vision and vocabulary about adolescence: theoretical, empirical and applied bases of a "positive youth development" perspective*. Kapittel i Balter, L., & Tamis-LeMonda, C. S. (Eds.): *Child Psychology: A handbook of contemporary issues*. New York: Psychology Press/Taylor & Francis.

Libak, Ina (2021): *Vi kan ikke løse samfunnsproblemer ved å gå til psykolog*. Agenda Magasin. https://agendamagasin.no/kommentarer/lose-samfunnsproblemer-a-ga-psykolog/?fbclid=IwAR3Js3lft4HISbIQNwQbOjEg58HWDWvHI_q7fZKXHH97lbrNI5M68DtZqwo

Løkke, P.A. (2022): En psykologi uten psyke, en psyke uten samfunn; *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, Vol 59, nummer 1, side 48-52

Madsen, Ole Jacob (2018): *Generasjon prestasjon - hva er det som feiler oss?* Universitetsforlaget.

Madsen, Ole Jacob (2020): *Livsmestring på timeplanen. Rett medisin for elevene?* Spartacus Forlag

Nordahl, T. mfl. (2018) *Inkluderende fellesskap for barn og unge – Ekspertgruppen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging*. Tilgjengelig fra: <https://nettsteder.regjeringen.no/inkludering-barn-unge/files/2018/04/INKLUDERENDE-FELLESSKAP-FOR-BARN-OG-UNGE-til-publisering-04.04.18.pdf>

NTNU, HUNT forskningscenter (2016): *Reduksjon av sosiale ulikheter i helse. Hva kan gjøres på lokalt og regionalt nivå? Veileder*. Tilgjengelig på https://www.ntnu.no/documents/10304/1130562/Red_av_sosiale_ulikheter_web.pdf/9fb99844-7988-4f19-b352-623761d13418

OECD - organisasjonen for europeisk økonomisk samarbeid (2020): *Governance for Youth, Trust and Intergenerational Justice. Fit for all generations?* OECD Public Governance Reviews. <https://www.oecd.org/governance/governance-for-youth-trust-and-intergenerational-justice-c3e5cb8a-en.htm> Oktober 2020, lastet ned 23.4.21

Oldeide, O., Fosse, E., & Holsen, I. (2019): Collaboration for drug prevention: Is it possible in a "siloed" governmental structure? *The International Journal of Health Planning and Management*, 34(4): e1556-e1568. <https://doi.org/10.1002/hpm.2846>

Oldeide, O., Holsen, I., & Fosse, E. (2020). Youth perspective on outreach service: A safety net for at-risk youth in a municipality. *Children and Youth Services Review*, 116: 105234. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105234>

Pawlowski, C. S., Veitch, J., Andersen, H. B., & Ridgers, N. D. (2019). Designing Activating Schoolyards: Seen from the Girls' Viewpoint. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(19), 3508. <https://doi.org/10.3390/ijerph16193508Ska>

Regjeringen. *FNs bærekraftsmål*. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/utviklingssamarbeid/sdg_oversikt/id2505654/

Regjeringen (2015): Meld. St 28 (2015-2016): *Fag - Fordypning - Forståelse. En fornyelse av kunnskapsløftet*

Regjeringen (2019): Meld. St. 6 (2019–2020): *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*

Regjeringen (2021): NOU 2021: 2 Kompetanse, aktivitet og inntektssikring — Tiltak for økt sysselsetting. [NOU 2021: 2 - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/utviklingssamarbeid/sdg_oversikt/id2505654/)

Regjeringen (2020): *Like muligheter i oppveksten*, Regjeringens samarbeidsstrategi for barn og unge i lavinntektsfamilier (2020-2023) https://www.regjeringen.no/contentassets/bb45eed3479549719fb14c78eba35bd4/strategi-mot-barnefattigdom_web.pdf

Rod, N. H., Bengtsson, J., Budtz-Jørgensen, E., Clipet-Jensen, C., Taylor-Robinson, D., Andersen, A.M.N., Dich, N. og Rieckmann, A. (2020): [Trajectories of childrens adversity and mortality in early adult age: A population-based cohort study](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)31111-1), *The Lancet*.

Skagestad, L.J. og Madsen, O.J. (2015): "Man blir så redd for å g glipp av seg selv" - en tematisk analyse av depresjon hos unge voksne". *Tidsskrift for norsk psykologforening*, 52, nr .9

Skogen, J., Smith, O.R.F., Aarø, L.E., Siqveland, J. og Øverland, S. (2018): *Barn og unges psykiske helse: Forebyggende og helsefremmende folkehelseiltak. En kunnskapsoversikt*. Rapport fra Folkehelseinstituttet.

Skogen, J.K. og Hjetland, G.J. (2021): *Helsefremmende miljø på sosiale medier*. Rapport fra gjennomføring av hovedundersøkelse i Bergen, 1. datainnsamling, Avdeling for helsefremmende arbeid, Folkehelseinstituttet, Bergen.

Statistisk sentralbyrå (2019): *Økonomi og levekår for ulike lavinntektsgrupper. Økonomi og levekår for lavinntektsgrupper 2019 - SSB*

Tveit-Winther, M.(2020): *Sluttrapport Prosjekt Ung Arena - overgang til fast drift* , Bergen kommune/Etat_.

VEDLEGG III – BYSTYRETS VEDTAK

Bergen bystyre behandlet saken i møtet 26.10.2022 sak 269/22 og fattet følgende vedtak:

1. Bystyret vedtar «Ungdomsplan» slik den fremgår av saken.
2. Planen danner grunnlag for prioritering av kommunens innsats på områdene som omfattes. Tiltak som krever økt finansiering, må vurderes innarbeidet i kommende handlings- og økonomiplan.
3. Arbeide inn mot fylkeskommunen for å få billigere kollektivbilletter for barn og unge.

Merknad 1

Bergen Kommune skal gå i dialog med avgangselever ved videregående skoler i Bergen, politiet, relevante frivillige organisasjoner samt fylkeskommunen som skoleeier, om å finne et egnet sted og organisasjonsform for russeren fremover.

Merknad 2

Altfor få ungdommer med funksjonsnedsettelse gjennomfører videregående utdanning. Bergen Kommune bør gå i dialog med Fylkeskommunen som skoleeier om bedre tilrettelegging for denne gruppen, slik at flere får muligheten til å fullføre viktig utdanning.

Merknad 3

«Ungdomsrådet vil løfte frem og støtte tiltak i Bergen kommune som ungdomshus og Bergenfest ung og kultursommerjobb. Disse tiltakene bør styrkes og videreutvikles.»

Merknad 4

«Ungdomsrådet er veldig positiv til åpne skoler og støtter dette forslaget. En “åpen skole” kan være et godt tilbud for å redusere sosiale forskjeller og fungere som en sosial og faglig møteplass i lokalområdet. Åpen skole bør være av-elever-for-elever med eldre ungdom (videregående elever/ studenter) som ansvarlige forbilder som passer på at ting går fint. Ungdomsrådet skal inkluderes i arbeidet med å utforme konseptet åpen skole.»